

Κλεοπάτρα Διακογιώργη
Θεόδωρος Μπαρής
Χαράλαμπος Στεργιόπουλος
Ερμιόνη Τσιλιγκιριάν

Δ' Δημοτικού

Γλώσσα Δ' Δημοτικού
Πετώντας με τις λέξεις

Τετράδιο εργασιών
β' τεύχος

Γλώσσα Δ΄ Δημοτικού

Πετώντας με τις λέξεις

Τετράδιο Εργασιών

ΔΕΥΤΕΡΟ ΤΕΥΧΟΣ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	Κλεοπάτρα Διακογιώργη , <i>Λέκτορας του Πανεπιστημίου Πατρών</i> Θεόδωρος Μπαρής , <i>Εκπαιδευτικός</i> Χαράλαμπος Στεργιόπουλος , <i>Εκπαιδευτικός</i> Ερμιόνη Τσιλιγκιριάν , <i>Εκπαιδευτικός</i>
ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ	Γεωργία Κατσιμαλή , <i>Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Κρήτης</i> Όλγα Μούσιου-Μυλωνά , <i>Σχολική Σύμβουλος</i> Ιωάννης Ντελής-Σμυρίλιος , <i>Εκπαιδευτικός</i>
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ	Καλλιόπη Σηφακάκη , <i>Ζωγράφος - Σκιτσογράφος</i>
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ	Χριστίνα-Χρυσούλα Δελή , <i>Φιλολόγος</i>
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ	Πέτρος Μπερερής , <i>Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου</i> Χρήστος Παπαρίζος , <i>Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου</i>
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	Ειρήνη Χολέβα-Φιλιππούλου , <i>Σχολική Σύμβουλος</i>
ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ACCESS ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ Α.Ε.

Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»

Πράξη με τίτλο:

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Δημήτριος Γ. Βλάχος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ.
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

«Συγγραφή νέων βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Τύπας
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Οικονόμου
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗΣ

Η επανέκδοση του παρόντος βιβλίου πραγματοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών & Εκδόσεων «Διόφαντος» μέσω ψηφιακής μακέτας, η οποία δημιουργήθηκε με χρηματοδότηση από το ΕΣΠΑ / ΕΠ «Εκπαίδευση & Διά Βίου Μάθηση» / Πράξη «ΣΤΗΡΙΖΩ».

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Οι διορθώσεις πραγματοποιήθηκαν κατόπιν έγκρισης του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Κλεοπάτρα Διακογιώργη Θεόδωρος Μπαρής
Χαράλαμπος Στεργιόπουλος Ερμιόνη Τσιλιγκιριάν

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ: ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ Α.Ε.

Η συγγραφή και η επιστημονική επιμέλεια του βιβλίου πραγματοποιήθηκε
υπό την αιγίδα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Γλώσσα Δ' Δημοτικού

Πετώντας με τις λέξεις

Τετράδιο Εργασιών

ΔΕΥΤΕΡΟ ΤΕΥΧΟΣ

Περίεχόμενα

9 ΕΝΟΤΗΤΑ

Η παράσταση αρχίζει 7

10 ΕΝΟΤΗΤΑ

Λέξεις φτερουγίζουν πέρα,
ταξιδεύουν στον αγέρα 21

11 ΕΝΟΤΗΤΑ

Γελάσαμε με την ψυχή μας 30

13 ΕΝΟΤΗΤΑ

Όλοι διαφορετικοί, όλοι ίδιοι 41

14 ΕΝΟΤΗΤΑ

Το ανθρώπινο θαύμα 51

16 ΕΝΟΤΗΤΑ

Ταξίδια στην Ελλάδα 62

9

Ενότητα

Η παράσταση αρχίζει

Μια περιπέτεια για τον Ρωμαίο

1

Την έκφραση «*παίζω θέατρο*» τη χρησιμοποιούμε κυριολεκτικά και μεταφορικά. Γράψτε δυο προτάσεις για να δείξετε τη διαφορά.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2

Στο κείμενο «Μια περιπέτεια για τον Ρωμαίο» υπάρχουν αρκετές σύνθετες λέξεις: Κρεβατοκάμαρες, ποντικόσπιτο, θεατροϊστορίες, ποντικομπαμπάς, κακόκεφος, αγρόκτημα. Τα συνθετικά αυτών των λέξεων συνδέονται μεταξύ τους με το φωνήεν - ο, που λέγεται συνδετικό.

Χρησιμοποιήστε το για να σχηματίσετε κι άλλες σύνθετες λέξεις:

ανεβαίνω + κατεβαίνω .....

περνώ + διαβαίνω .....

κούκλα + θέατρο .....

νύχτα + πουλί .....

ανάβω + σβήνω .....

σκηνή + θέση .....

3

Διαλέξτε από τον σάκο τα κατάλληλα σημεία στίξης και συμπληρώστε τον διάλογο του Ρωμαίου με το Τρίτο Κουδούνι, ώστε να διαβαστεί σωστά:

Ααχ Τώρα πρέπει να ξεκουραστώ λίγο Μήπως ψάχνεις κάτι
Ψάχνω για τον κύριο σκηνοθέτη

Σε περιμένει

Όχι γιατί

Γιατί δε νομίζω ότι θα χαρεί και πολύ για τη γνωριμία
Αλλά αν επιμένεις τρίτο καμαρίνι αριστερά πίσω από τη
σκηνή

Σ' ευχαριστώ

Ο Ρωμαίος προχώρησε στον διάδρομο Πρώτο δεύτερο
τρίτο καμαρίνι αριστερά Στεκόταν πια πίσω από την
πόρτα του σκηνοθέτη Να τη χτυπήσει ή όχι

4

Συχνά ακούμε, διαβάζουμε και χρησιμοποιούμε τις λέξεις: *παράσταση και έργο.*

Διαβάστε προσεκτικά τις προτάσεις που ακολουθούν και συζητήστε τι σημαίνουν οι
έξεις με τα πλάγια γράμματα σε καθεμία από αυτές. Γράψτε και εσείς δικές σας
προτάσεις με τις λέξεις αυτές.

❁ Το Δημοτικό Θέατρο φέτος δίνει *παραστάσεις* για παιδιά κάθε Σάββατο στις 5 μ.μ.

.....

❁ Στα αρχαία αγγεία βρίσκουμε συχνά *παραστάσεις* από γνωστούς μύθους.

.....

❁ Ένα σύγχρονο *έργο* ανεβαίνει στη σκηνή του Εθνικού Θεάτρου.

.....

❁ Η Τζιοκόντα είναι ένα διάσημο *έργο* τέχνης.

.....

❁ Συχνά γίνονται *έργα* για τη συντήρηση των δρόμων.

.....

Ένας Αρλεκίνος από χαρτί

1

Πολλές φορές οι ηθοποιοί, για να παίξουν κάποιο ρόλο σε μια παράσταση χρησιμοποιούν μάσκες, όπως του Αρλεκίνου και της Κολομπίνας. Παρακάτω θα βρείτε τα υλικά κατασκευής μιας μάσκας.

Προσπαθήστε να γράψετε τις οδηγίες κατασκευής της ακολουθώντας τη σειρά των εικόνων.

Θα χρειαστείτε: Χρωματιστό χαρτόνι, ένα κομμάτι λάστιχο, χρωματιστές πούλιες, ψαλίδι, κόλλα στικ, χρυσόσκονη, φτερά, χρωματιστές μπογιές ή μαρκαδόρους, συρραπτικό και χρυσά χάρτινα πιάτα.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Handwriting practice lines (dotted lines on a yellow background).

Handwriting practice lines (dotted lines on a yellow background).

Handwriting practice lines (dotted lines on a yellow background).

Handwriting practice lines (dotted lines on a yellow background).

Η παράσταση αρχίζει 'Όρνιθες

1

Με το σχολείο σας παρακολουθείτε μια παιδική θεατρική παράσταση. Όμως κατά τη διάρκεια της παράστασης διάφορα πράγματα σας ενοχλούν και δε σας αφήνουν να παρακολουθήσετε το έργο.

- ▶ Τι θα λέγατε σε κάποιο συμμαθητή σας που τρώει;

.....
.....

- ▶ Τι θα λέγατε σε κάποιον άλλο που μιλάει συνεχώς με τους φίλους του;

.....
.....

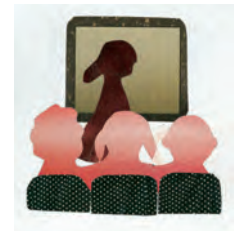
- ▶ Τι θα έλεγε ο δάσκαλος σε κάποιο θεατή που χτυπάει το κινητό του;

.....
.....

- ▶ Τι θα έλεγε η ταξιθέτρια σε κάποιον που μπαίνει στην αίθουσα όταν το έργο έχει ήδη ξεκινήσει και ψάχνει τη θέση του;

.....
.....

2

Χωριστείτε σε ομάδες και γράψτε στο τετράδιό σας πώς πρέπει να συμπεριφέρεται ένας θεατής κατά τη διάρκεια μιας θεατρικής παράστασης.

3

Μετατρέψτε τον ευθύ σε πλάγιο λόγο και αντίστροφα για να διηγηθείτε μια επίσκεψη της τάξης σας στο θέατρο.

ευθύς λόγος	πλάγιος λόγος
Ο διευθυντής μάς ρώτησε: – Ποιοι θέλετε να πάτε στο θέατρο; – Όλοι θέλουμε να πάμε! απαντήσαμε εμείς.	....
....	Ο ταμίας του θεάτρου ρώτησε τη δασκάλα μας πόσα εισιτήρια θέλουμε και αυτή απάντησε ότι θέλουμε είκοσι.
Η δασκάλα, στο τέλος, μας ρώτησε: – Σας άρεσε η παράσταση; – Ήταν καταπληκτική, φωνάξαμε όλοι μαζί.	....

4

Η ακροστικίδα του θεατή.

Επισκεφθήκαμε το αρχαίο ..... της Επίδαυρου.

Στην είσοδο του θεάτρου αγοράζουμε .....

Η κουρτίνα του θεάτρου λέγεται .....

Με το ..... κουδούνι αρχίζει η παράσταση.

Σ' αυτή την παράσταση παίζουν πολλοί .....

Το έργο παίζεται πάνω στη .....

Πρώτη φορά στο θέατρο

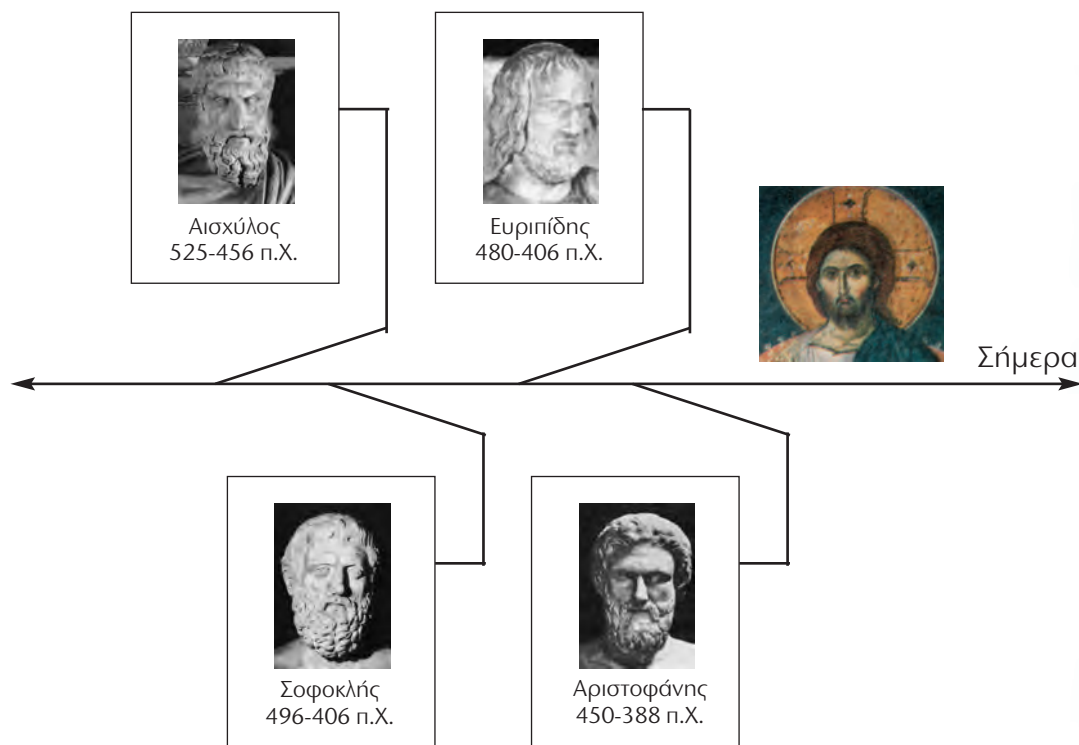
1

«Την *Αντιγόνη* την έγραψε ο Σοφοκλής», είπε στα παιδιά ο κύριος Μαρσέλ. Στο μάθημα της Ιστορίας μαθαίνουμε ότι ο Αισχύλος, ο Σοφοκλής και ο Ευριπίδης ήταν οι τρεις μεγάλοι τραγικοί ποιητές της Αρχαίας Ελλάδας, ενώ ο Αριστοφάνης ήταν ο μεγαλύτερος κωμικός ποιητής.

Κοιτάξτε την ιστορική γραμμή, υπολογίστε και γράψτε με λέξεις:

- Πόσα χρόνια έζησε ο Σοφοκλής; _____
- Πόσα χρόνια πέρασαν από τη γέννηση του Αισχύλου μέχρι τη γέννηση του Ευριπίδη;
_____
- Πόσα χρόνια έχουν περάσει από τη γέννηση του Αριστοφάνη μέχρι σήμερα;
_____

Οι εικόνες των αρχαίων ποιητών είναι από την Εγκυκλοπαίδεια ΔΟΜΗ, εκδ. ΔΟΜΗ Α.Ε., Αθήνα, 2006

2

Θέλετε να μάθετε περισσότερα για την ιστορία του θεάτρου στην Ελλάδα και τον υπόλοιπο κόσμο; Η ιστοσελίδα www.culture.gr θα σας βοηθήσει στην αναζήτησή σας.

3

Να τι έγραφε στο ημερολόγιό του ο Μπενουά, λίγα χρόνια μετά από την πρώτη φορά που πήγε στο θέατρο:

Αθήνα, 25/8/1946

Η Ελευθερία και εγώ είμαστε 10 χρονών,
όταν πήχαμε για πρώτη φορά στο θέατρο.

Είμαστε ευθουσιασμένη που θα βλέπαμε
την Αυτιγόνη του Σοφοκλή στο Ηρώδειο.

Ο κύριος, όμως, που στεκόταν στην είσοδο
του θεάτρου μας σταράτιζε και μας είπε ότι
απαγορεύετε η είσοδος στα παιδιά.

«Ήραστε Γάλλοι» είπε ο κύριος Μαρσέλ.

«Είμαστε εδώ για λίγες μέρες και θα θέλαμε
να δούμε μια αρχαία τραγωδία», συρτηθήραμε.

Όταν χαμήλωσαν τα φώτα, δε μας
περιγράψω πόσο ευτυχισμένη είμαστε!

Βρείτε και διορθώστε τα λάθη που έκανε ο Μπενουά τότε που δεν ήξερε ακόμη να γράφει καλά τα ελληνικά.

4

Η Ελευθερία είχε αναλάβει να μάθει ελληνικά στον Μπενουά. Τα δίδυμα αδέρφια της όμως πάλι τα κατάφεραν! Κοιτάξτε τι προτάσεις τού έδωσαν να διαβάσει!

τα χατίρια στα
δίδυμα Θα
κάνω όλα.

.....
.....
.....

γυρίσω θα σας από
Όταν κεράσω
παγωτό το θέατρο.

.....
.....
.....

.....
.....
.....

και παπιγιόν αγαπάει
Η Ελευθερία με μπλε
σακάκι έναν κύριο.

Ο καημένος ο Μπενουά δεν καταλάβαινε τι διάβαζε. Βοηθήστε τον να ξεμπλέξει τις προτάσεις.

5

«Ο κύριος Μαρσέλ όμως είπε πως τα παλιά χρόνια ξέρανε και φτιάχνανε τα θέατρα έτσι που ν' ακούνε όλοι». Θα θέλατε να γνωρίσετε ένα αρχαίο θέατρο; Το αρχαίο θέατρο της Επιδαύρου είναι ένα από τα σπουδαιότερα αρχαία θέατρα.

Χωριστείτε σε τρεις ομάδες και προετοιμάστε μια επίσκεψη με την τάξη σας στο αρχαίο θέατρο της Επιδαύρου:

1η ομάδα

Αναζητήστε και συγκεντρώστε πληροφορίες από την εγκυκλοπαίδεια καθώς και από την ιστοσελίδα www.argolidanews.gr/argolida/argolida_1.htm. Γράψτε λίγα λόγια για το θέατρο της Επιδαύρου στην αρχαία και νεότερη ελληνική ιστορία, για τις παραστάσεις που γίνονταν και γίνονται εκεί ακόμα.

2η ομάδα

Δείξτε στον χάρτη της Ελλάδας τη διαδρομή που πρέπει να ακολουθήσετε για να πάτε από την περιοχή σας στον Νομό Αργολίδας. Ρωτήστε για τα ωράρια επίσκεψης (θερινά-χειμερινά) του θεάτρου καθώς και για τις τιμές των εισιτηρίων.

3η ομάδα

Συγκεντρώστε πληροφορίες από ταξιδιωτικούς οδηγούς και προτείνετε κι άλλα αξιοθέατα της Αργολίδας.

Ο Κεραμιδοτρέχαλος

1

Με το έργο «Η Κοκκινοσκουφίτσα από την ανάποδη» διασκεδάσατε πολύ μέσα στην τάξη. Θέλετε να κάνετε το παραμύθι θεατρικό έργο και να το παίξετε στις 20 Μαρτίου, που είναι η Παγκόσμια Ημέρα Θεάτρου για τα παιδιά και τους νέους;

Καλό θα ήταν να το γράψετε πρώτα.

Μην ανησυχείτε! Η Ραλλού θα σας βοηθήσει:

- ▶ Δουλεύουμε σε ομάδες και γράφουμε στο τετράδιό μας. Χωρίζουμε το έργο σε σκηνές και διαλέγουμε ποια σκηνή από το έργο θα γράψει η κάθε ομάδα.
- ▶ Ήρωες του παραμυθιού θα γίνουν τα «πρόσωπα» του έργου.
- ▶ Γράφουμε τους διαλόγους. Οι διάλογοι έχουν μεγάλη σημασία στο θέατρο. Γι' αυτό πρέπει να φροντίσετε οι διάλογοι που θα φτιάξετε στο θεατρικό σας έργο να είναι «ζωντανοί» και να ακούγονται φυσικοί. Θα μπορέσετε να το πετύχετε αυτό πιο εύκολα αν μαγνητοφωνήσετε μια συνομιλία ανάμεσα σε δυο φίλους σας και την ακούσετε στην τάξη.
- ▶ Γράφουμε ακόμα σύντομες οδηγίες για τον τρόπο που θα κινούνται οι ηθοποιοί μας πάνω στη σκηνή. Αυτές οι οδηγίες γράφονται μέσα σε παρένθεση.
- ▶ Τέλος, φτιάχνουμε μία επιτροπή από τους εκπροσώπους κάθε ομάδας που θα αναλάβει να διορθώσει το κείμενο από ορθογραφικά και εκφραστικά λάθη.

Θυμηθείτε όσα έχετε συζητήσει στην τάξη για τους θεατρικούς διαλόγους: Γράφουμε με κεφαλαία γράμματα πρώτα το όνομα του προσώπου που μιλάει, μετά βάζουμε άνω και κάτω τελεία « : » και στη συνέχεια γράφουμε τα λόγια του.

2

Γιατί, άραγε, η Ραλλού ανησυχεί τόσο πολύ; Αφού έχετε μάθει τους ρόλους, έχετε κατασκευάσει τα κοστούμια, τα σκηνικά, έχετε διαλέξει τη μουσική, τον φωτισμό... Υπάρχει ακόμα κάτι που δεν έχετε κάνει;

Μα φυσικά! Να ενημερώσετε τους άλλους για το θεατρικό σας! Πρέπει να το μάθουν όλοι και να έρθουν να το δουν! Γι' αυτό ετοιμάστε:

- μια αφίσα
- το πρόγραμμα της παράστασης
- προσκλήσεις για τους γονείς και τους συμμαθητές σας.

Ευτυχώς, ο Σύλλογος Γονέων του σχολείου σας προσφέρθηκε να σας βοηθήσει. Εσείς θα αναλάβετε να ετοιμάσετε το πρόγραμμα και τις προσκλήσεις, ενώ οι γονείς την αφίσα.

Δείτε τι σας έφερε η Ραλλού για να σας βοηθήσει:

- δύο **προσκλήσεις** για μια σχολική θεατρική παράσταση:

1) Την πρόσκληση που έγραψαν τα ίδια τα παιδιά για να καλέσουν τους μαθητές των άλλων τάξεων του σχολείου τους.

2) Την πρόσκληση που έγραψε ο διευθυντής του σχολείου για να καλέσει τους γονείς των παιδιών και τους δασκάλους άλλων σχολείων.

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Το 61ο Δημοτικό Σχολείο Πάτρας
έχει την τιμή
να σας προσκαλέσει
να παρακολουθήσετε την κωμωδία του Αριστοφάνη
Ειρήνη
που θα παρουσιαστεί
στο αμφιθέατρο του σχολείου μας
την Τετάρτη 13 Ιουνίου 2001
και ώρα 19:00
από τους μαθητές της Δ' τάξης.
Ο Διευθυντής του σχολείου

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Σε περιμένουμε με χαρά
την Τετάρτη 13 Ιουνίου 2001
στις 7 το απόγευμα
στο αμφιθέατρο
του σχολείου μας
για να παρακολουθήσεις
την *Ειρήνη*
του Αριστοφάνη

Οι μαθητές της Δ' τάξης
του 61ου Δημοτικού Σχολείου Πάτρας

► το πρόγραμμα από τη θεατρική παράσταση «Φρουτοπία» και

► την **αφίσα** από τη θεατρική παράσταση «Το σκλαβί».

- ✿ Η πρόσκληση που θα ετοιμάσετε για τους γονείς σας να είναι πιο επίσημη από αυτή που θα ετοιμάσετε για τους συμμαθητές σας.
- ✿ Το πρόγραμμα της παράστασης πρέπει να περιέχει μια περίληψη του έργου και τους συντελεστές της παράστασης.
- ✿ Τέλος, σχετικά με την αφίσα, συζητήστε στην τάξη ποιες πληροφορίες πρέπει να περιέχει και σε ποια θέση πρέπει να βρίσκονται στην αφίσα και δώστε τις κατάλληλες οδηγίες στον Σύλλογο Γονέων για να την ετοιμάσει.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΠΑΤΡΑΣ MUNICIPAL AND REGIONAL THEATRE OF PATRAS
Καλλιτεχνική Διεύθυνση Θέμις Μουμουλίδης Artistic Direction Themis Mousoulidis

ΞΕΝΙΑΣ ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ
Το σκλαβί

Σκηνοθεσία
ΘΕΜΗΣ ΜΟΥΜΟΥΛΙΔΗΣ
Σκηνικό-Κοστούμια
ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΚΟΚΚΟΡΟΥ
Μουσική
ΝΙΚΟΣ ΚΥΠΟΥΡΓΟΣ
Χορογραφία
ΣΕΣΙΑ ΜΙΚΡΟΥΤΣΙΚΟΥ
Φωτισμοί
ΝΙΚΟΣ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ
Στίχοι τραγουδιών
ΛΙΝΑ ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
Βοηθός σκηνοθέτη
ΣΥΓΚΛΗΤΙΚΗ ΒΛΑΧΑΚΗ

Παίζουν (με αλφαβητική σειρά)
ΚΩΣΤΑΣ ΒΕΛΕΝΤΖΑΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΖΑΧΑΡΕΑΣ, ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΚΥΠΡΑΙΟΥ, ΝΙΟΒΗ ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ, ΘΟΔΩΡΗΣ ΣΚΟΥΡΤΑΣ, ΕΙΡΗΝΗ ΣΠΑΝΟΥΔΑΚΗ, ΦΩΤΗΣ ΕΠΥΡΟΣ, ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΤΡΕΠΚΟΣ, ΜΑΡΙΑΝΘΗ ΦΩΤΑΚΗ

Συμμετέχουν (με αλφαβητική σειρά)
ΕΥΗ ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΥ, ΤΡΙΑΔΑ ΠΑΠΑΓΕΡΓΙΟΥ, ΜΑΡΙΑΝΝΑ ΧΡΥΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

Θέατρο ΑΠΟΛΛΩΝ
ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2003-2004

Το Εργαστήριο της Γλώσσας

1

Τα δίδυμα έπρεπε να γράψουν μια έκθεση για μια θεατρική παράσταση που παρακολούθησαν. Σκανταλιάρηδες, όπως ήταν, έγραψαν βιαστικά ένα κείμενο και ζήτησαν από την Ελευθερία να το διορθώσει. Βοηθήστε την Ελευθερία να διορθώσει τα ορθογραφικά λάθη των αδερφών της.

«Όλη ενθουσιαστήκαμε όταν ακούσαμε την πρόταση του κ. Μαρσέλ να πάμε στο θέατρο που είχε πρεμιέρα την “Αντιγόνη” του Σοφοκλή. Το έργο που θα παρακολουθούσαμε ήταν ένα αρχέο δράμα. Θα προτιμούσαμε να ήταν μια κωμωδία, όπως οι “Ορνηθες” του Αριστοφάνη που είχαμε διαβάσει και είχαμε γελάσει πολλή. Αλλά αυτό δεν μας ένοιαζε και τόσο.

Όταν φτάσαμε στο θέατρο, αγοράσαμε ένα πρόγραμμα που έγραφε το όνομα του σκιοθετή, τον ηθοποιών και όλων όσοι βοήθησαν στην παράσταση. Είχε ακόμα και διαφιμήσεις.

Μια κυρία με μπλε ποδιά ζήτησε από τον κ. Μαρσέλ τα εισιτήριά μας. Αυτός της εξήγησε πως είχαμε προσκλήσης αντί για εισιτήρια και ότι είμαστε γάλλοι. Όταν η κυρία μάς οδήγησε στις θέσεις μας, ο κ. Μαρσέλ την ευχαρίστησε με ένα φιλοδώρημα...»

2

Μετατρέψτε τον ευθύ λόγο σε πλάγιο και αντίστροφα.

ευθύς λόγος	πλάγιος λόγος
Ο δάσκαλος ρώτησε: — Ποιος έγραψε την Αντιγόνη; — Ο αρχαίος ποιητής Σοφοκλής, απάντησε ένας μαθητής.	....
....	Η Άννα ρώτησε τον σκιοθετή αν μπορεί να αλλάξει τον ρόλο της με τον ρόλο της Χαράς και αυτός της απάντησε πως ήταν πια πολύ αργά, γιατί είχαν γίνει ήδη πολλές πρόβες.

Το Εργαστήριο της Γλώσσας

3

Συμπληρώστε τις ερωτηματικές αντωνυμίες στον διάλογο του Στίκη με τον Μπόμπιρα:

ΠΟΙΟ, ΠΟΣΑ, ΤΙ, ΠΟΣΟΥΣ, ΤΙ

- Λοιπόν, μικρέ, _____ παιχνίδι θέλεις να σου μάθω να παίζεις;
- Εσύ, δηλαδή, _____ παιχνίδια ξέρεις;
- Πολλά! Πριν αποφασίσω, όμως, _____ παιχνίδι θα σου μάθω, πρέπει να μου απαντήσεις σε κάποιες ερωτήσεις.
- Εντάξει, Στίκη, _____ θέλεις να μάθεις;
- Με _____ παίχτες θέλεις να παίζεται το παιχνίδι; Σε _____ μέρος θα παίζετε; _____ θέλεις να κερδίζει ο νικητής;
- Ε! Σιγά, βρε Στίκη! Παιχνίδι θα μάθουμε ή θα κάνουμε Μαθηματικά;

4

Ο χρόνος του ρήματος που δηλώνει ότι κάτι έγινε στο παρελθόν και τώρα που μιλάμε έχει πια τελειώσει είναι ο .....

Ο χρόνος του ρήματος που δηλώνει ότι κάτι άρχισε και τελείωσε στο παρελθόν πριν γίνει κάτι άλλο είναι ο .....

Συμπληρώστε τα ρήματα που είναι στην παρένθεση στον κατάλληλο χρόνο:

- ▶ Οι μαθητές πήγαν να ζητήσουν την αίθουσα εκδηλώσεων από τον διευθυντή του σχολείου και αυτός τους ρώτησε αν έχουν ετοιμαστεί για την παράσταση.
- ▶ Τα παιδιά απάντησαν ότι έχουν τα πάντα έτοιμα: _____ (διαλέγω) το έργο, _____ (μοιράζω) τους ρόλους.
- ▶ Τα παιδιά, όταν συναντήθηκαν με τον διευθυντή του σχολείου, είχαν τα πάντα έτοιμα για την παράσταση : _____ (διαλέγω) το έργο, _____ (μοιράζω) τους ρόλους. Του είπαν επίσης ότι τα σκηνικά _____ (κατασκευάζομαι) και οι γονείς _____ (ενημερώνομαι).

5

Κυκλώστε τα χρονικά επιρρήματα στο παρακάτω κείμενο:

Τα μαθήματα Θεατρικής Αγωγής στο σχολείο κράτησαν έναν ολόκληρο μήνα και τελείωσαν χτες. Αρκετά παιδιά είχαν ήδη αρχίσει κάποια μαθήματα από πέρσι. Η δασκάλα συχνά «έπαιζε» μια σκηνή πρώτα αυτή και μετά εμείς προσπαθούσαμε να ακολουθήσουμε τις οδηγίες της. Πολύ σύντομα, όμως, μας άφηνε να αυτοσχεδιάζουμε και τότε τα πράγματα άρχισαν να δυσκολεύουν. Με σκληρή δουλειά και πολλές πρόβες, ύστερα από λίγο καιρό, καταφέραμε να μάθουμε σωστά τους ρόλους μας. Τώρα πια είμαστε έτοιμοι για την παράστασή μας.

10

Ενότητες

Λέξεις φτερουγίζουν πέρα,
ταξιδεύουν στον αγέρα

Παιχνίδια με τις λέξεις

1

Στο τέλος κάθε πρότασης σημειώστε μέσα στο κουτάκι ένα **Μ** για τη μεταφορά και **Κ** για την κυριολεξία.

Πήραν τα μυαλά του αέρα.

Η θάλασσα ήταν βαθιά.

Μη μασάς τα λόγια σου.

Το μέλι είναι γλυκό.

Βαθύ σκοτάδι απλώθηκε στο χωριό.

Τον χειμώνα πέφτουν χιόνια στα βουνά.

Στην τάξη άναψε η συζήτηση.

2

Όταν τα παιδιά τελείωσαν το παιχνίδι με τις λέξεις, συνέχισαν να παίζουν με αινίγματα, παροιμίες και γλωσσοδέτες.

- Ο Αλέξης τους είπε δυο αινίγματα:

Από πάνω κόφτει, κάτω κόφτει
στη μέση κόρη λέει και λέει.

Μια βαρκούλα φορτωμένη
σε σπηλιά πάει και μπαίνει.

Τι είναι; .....

Τι είναι; .....

- Η Υβόνη είπε μια παροιμία:

Η γλώσσα κόκαλα δεν έχει και κόκαλα τσακίζει.

Τι εννοούσε μ' αυτή την παροιμία;

- Στο τέλος όλοι γέλασαν με τον γλωσσοδέτη που τους είπε ο Φάνης.

Άσπρο χαρτί και ξέξασπρο
και ξέξασπρο μελάνι
και ξέξασπρος γραμματικός
ξέξασπρο γράμμα κάνει.

3

Θέλετε να μάθετε να παίζετε καινούρια παιχνίδια;

Γράψτε στο τετράδιό σας για το αγαπημένο σας παιχνίδι με τις λέξεις που παίζετε με τους φίλους σας και ανακοινώστε το στην τάξη.

Οι παρακάτω ερωτήσεις θα σας βοηθήσουν.

- Ποιο είναι αυτό το παιχνίδι;
- Ποια ηλικία πρέπει να έχουν οι παίκτες;
- Πού παίζεται;
- Ποιοι είναι οι βασικοί του κανόνες;
- Τι σας αρέσει σ' αυτό το παιχνίδι;

4

Συνεργαστείτε με τον διπλανό σας και συμπληρώστε το παιχνιδόλεξο με τις λέξεις που βρίσκονται στην παρένθεση. Προσέξτε και την ομοιοκαταληξία!

(μάτι, δόντια, λαιμός, μάτια, βάλει, τρέξουν, χάλι, κουμπιά)

Μια χτένα κουτσοδόντισσα
με _____ μαύρο χάλι
πάει στον οδοντογιατρό
μασέλα για να _____ .

Ο _____ απ' το μπουκάλι
που 'χει τάπα για κεφάλι
με πονόλαιμο είναι πάλι
βραχνιασμένος κακό _____ .

Απ' το _____ της βελόνας
δάκρυα δεν μπορούν να _____
κι οι βελόνες απ' τα πεύκα
κλαιν που δεν μπορούν να πλέξουν.

Της κουζίνας μας τα _____
δε φορούν ποτέ γυαλιά
και κουμπότρυπες δεν έχουν
τα πολλά της τα _____ .

Θέτη Χορτιάτη, *Παιχνιδόλεξα*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα, 1986 (διασκευή)

Γλωσσική αυτοβιογραφία

1

Διαλέξτε την κατάλληλη αόριστη αντωνυμία από το συννεφάκι και συμπληρώστε τα κενά για να διαβάσετε τι έγινε σε μια σχολική τάξη.

κάποιος, ένας,
κάμποσες, τίποτα,
μερικοί, κανείς,
άλλοι

_____ δάσκαλος διάβασε _____ μύθο του Αισώπου στην καθαρεύουσα. _____ μαθητές κατάλαβαν _____ λέξεις, ενώ _____ δεν μπόρεσαν να καταλάβουν _____. Όταν ο δάσκαλος ζήτησε να του διηγηθούν με λίγα λόγια την ιστορία, _____ δε σήκωσε το χέρι του.

2

Θυμηθείτε το οριστικό άρθρο (ο, η, το) και το αόριστο άρθρο (ένας, μια, ένα) και συμπληρώστε τον παρακάτω μύθο.

_____ λύκος και _____ γριά
_____ φορά, _____ λύκος που πεινούσε πολύ, γύριζε εδώ κι εκεί ζητώντας τροφή. Έφτασε τέλος σε _____ μέρος κι άκουσε _____ γριά να λέει σε _____ μικρό που έκλαιγε: «Αν συνεχίσεις να κλαις, θα σε δώσω να σε φάει _____ λύκος, και τώρα μάλιστα». _____ λύκος πίστεψε πως _____ γριά το 'λεγε στ' αλήθεια και περίμενε πολλή ώρα. Σαν βράδιασε, άκουσε πάλι τη γριά να γλυκομιλεί στο μικρό και να του λέει: «Μικρό μου, σαν φτάσει _____ λύκος, θα τον σκοτώσουμε». Τ' άκουσε αυτά _____ λύκος κι έφυγε μονολογώντας: «Εδώ, άλλα λένε κι άλλα κάνουν».

Αισώπου Μύθοι, απόδοση Θαν. Θεοδωράκη, εκδ. Άλμα, Αθήνα

3

Μπορείτε να βρείτε στο κείμενο και να γράψετε:

- ▶ πώς φαινόταν στον συγγραφέα ότι γύρω του όλοι μιλούσαν; _____.
- ▶ πώς του φαινόταν ότι δε μιλούσε σαν κι αυτόν κι η γάτα του; _____.

Μερικές φορές το αχώριστο μόριο **α-** (που δηλώνει άρνηση, στέρηση ή έλλειψη) μπαίνει μπροστά σε κάποιες λέξεις. Τότε, η λέξη που σχηματίζεται εκφράζει το αντίθετο από το δεύτερο συνθετικό της, π.χ. κακός - **ά**κακος.

Μπροστά από φωνήεν το αχώριστο μόριο **α-** γίνεται **αν-**, π.χ. ώριμος - **αν**ώριμος.

- Για να μάθετε τις σκανταλιές του μικρού «α», συμπληρώστε στο ποιηματάκι που ακολουθεί τα κενά με τις αντίθετες λέξεις από αυτές που είναι γραμμένες με έντονα γράμματα.

Οι σκανταλιές του μικρού «α»

Αχ! Τι έπαθε το «α»
 τρελάθηκε παιδιά
 κι όλο κάνει σκανταλιές
 και του κόσμου ζαβολιές.

Τους ανθρώπους στο χωριό
 που 'τανε πολύ **γνωστοί**,
 _____ τους έκανε
 και δεν έχουν μιλημό.

Πέρασε απ' τη Φανή
 τη μικρή, τη **γελαστή**
 _____ την έκανε με μια
 και δε βγάζει τσιμουδιά.

Και το Μίμη το μικρό
 τον καλό και **δυνατό**
 _____ τον έκανε
 ψήνεται στον πυρετό.

Και δεν έφτανε αυτό
 πήρε και το «ν» παρέα
 και τα **ήσυχια** παιδιά
 τα 'κανε _____ .

Κι εγώ που ήμουν **ικανή**
 πολύ να τους μαλώσω
 με κάνανε _____ .
 Πώς τώρα να θυμώσω;

Ζωή Γκενάκου, *Η ποίηση και ο παιδικός λόγος*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2004

4

Γράψτε κι εσείς στο τετράδιό σας πώς πρωτογνωρίσατε μια ξένη γλώσσα.
 Οι ερωτήσεις της Ραλλούς θα σας βοηθήσουν:

Ποια ήταν η ξένη γλώσσα που ακούσατε; Πού και από ποιον; Τι σας έκανε εντύπωση;

Ποια είναι η σχέση σας με αυτή τη γλώσσα;
 Μαθαίνετε κάποια ξένη γλώσσα;

Πού θα τη χρησιμοποιήσετε; Έχετε διαβάσει κανένα βιβλίο, έχετε παρακολουθήσει κάποια ταινία στην ξένη γλώσσα που μαθαίνετε χωρίς ελληνικούς υπότιτλους;

Λέξεις φτερουχίζουν πέρα,
ταξιθεύουν στον αγέρα

Χορεύοντας με... ανήκουστους ήχους

1

Γράψτε τις λέξεις που είναι στην παρένθεση **μόνο** στις προτάσεις στις οποίες φανερώνουν τον τρόπο, είναι δηλαδή τροπικά επιρρήματα.

1. (καλά)

- ❁ Διάβασε τα _____ νέα στην εφημερίδα.
- ❁ Καθόταν στην τελευταία σειρά και δεν έβλεπε τον πίνακα _____.

2. (γρήγορα)

- ❁ Πέρασε τον δρόμο _____, χωρίς να κοιτάξει το φανάρι.
- ❁ Ο πατέρας μου παρακολουθεί αγώνες με _____ αυτοκίνητα.

3. (ήσυχα)

- ❁ Το μεσημέρι παίζουμε στη γειτονιά _____ και δεν ενοχλούμε κανέναν.
- ❁ Η τάξη μας έχει τα πιο _____ παιδιά του σχολείου.

4. (δύσκολα)

- ❁ _____ προβλήματα είναι όσα έχουν περισσότερες από τρεις πράξεις.
- ❁ Νικήσαμε πολύ _____ στους τοπικούς σκακιστικούς αγώνες.

2

Διαβάστε πώς περιέγραψε τη βραδιά της παράστασης της Ευγενίας ο δημοσιογράφος συμπληρώνοντας τα κενά με τις μετοχές των ρημάτων που είναι στην παρένθεση:

Η παράσταση είχε μεγάλη επιτυχία. Τα παιδιά έδωσαν τον καλύτερο εαυτό τους _____ (χορεύω), _____ (χαμογελώ) και πολλές φορές _____ (παίζω) με τους θεατές. Στο τέλος, όλοι σηκωθήκαμε όρθιοι _____ (χειροκροτώ), _____ (δείχνω) μ' αυτό τον τρόπο την αγάπη μας στα παιδιά.

_____ (θέλω) να συναντήσω την Ευγενία, ανέβηκα στη σκηνή και της έδειξα τον θαυμασμό μου _____ (λέω) «Μπράβο» στη Νοηματική Γλώσσα. Αυτή _____ (διαβάζω) τα χείλη μου με ευχαρίστησε και βιάστηκε να γυρίσει στην ομάδα της _____ (τρέχω) πίσω από τα σκηνικά.

Γραφή, η μνήμη των ανθρώπων

1

Τα πρώτα αλφάβητα που εφευρέθηκαν δεν είχαν φωνήεντα. Έτσι, π.χ. η λέξη **ΒΡΣΚ** σήμαινε «βρίσκω» αλλά και «έβρισκα».

Θέλετε και εσείς να γίνετε εξερευνητές και να ανακαλύψετε το κείμενο που είναι στην επιγραφή;

▸ Γράψτε εδώ τι μπορεί να λέει η επιγραφή.

▸ Πιο κάτω στην επιγραφή υπήρχαν κι άλλες λέξεις. Γράψτε κάτω από κάθε λέξη τις πιθανές σημασίες της.

ΓΡΦ**ΣΜΒΛ****ΓΡΜΜ****ΧΡΚΤΡΣ**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2

Φτιάξτε χρονικές προτάσεις, για να δείξετε **πότε** έγιναν αυτά που μας λέει η κύρια πρόταση. Χρησιμοποιήστε κάθε φορά τον κατάλληλο χρονικό σύνδεσμο.

❁ Πρέπει να έχω τελειώσει τα μαθήματά μου. **(Γυρίζει η μητέρα μου από τη δουλειά)**

❁ Δεν του αρέσει να τον ενοχλούν. **(Τρώει το φαγητό του)**

❁ Ζήτησε συγγνώμη. **(Κατάλαβε το λάθος της)**

❁ Τα βιβλία ήταν λίγα και ακριβά. **(Ανακαλύφθηκε η τυπογραφία)**

❁ Περιμέναμε στην αίθουσα αναμονής του σταθμού. **(Έηρθε το τρένο)**

Λέξεις φτερουχίζουν πέρα, ταξιδεύουν στον αγέρα

3

Στα παρακάτω σύμβολα βλέπουμε τη λέξη «πουλί» σε διαφορετικές γραφές από το 3500 π.Χ. μέχρι σήμερα. Η Ραλλού σας προτείνει να φτιάξετε μια αφίσα για την τάξη σας με κείμενα από διάφορες γλώσσες και γραφές.

- Χωριστείτε σε ομάδες, διαλέξτε κάποια γραφή και δημιουργήστε τα δικά σας σύμβολα για τις λέξεις: λόφος, φεγγάρι, δέντρο, λίμνη, γάτα.
- Διαλέξτε τρεις από τις παραπάνω λέξεις-σύμβολα και γράψτε μια μικρή ιστορία. Μην ξεχάσετε κάθε φορά που χρησιμοποιείτε αυτές τις λέξεις να γράφετε το αντίστοιχο σύμβολο.

4

Μερικές φορές κάποια μηνύματα αλληλογραφίας έπρεπε να μείνουν κρυφά στους υπόλοιπους και να διαβαστούν μόνο από τον παραλήπτη τους. Γι' αυτό τον λόγο χρησιμοποιούσαν διάφορους τρόπους **κρυπτογραφίας**. Έγραφαν ανάποδα, ανακάτευαν τα γράμματα των λέξεων, τις συλλαβές μεταξύ τους κ.ά., ώστε το μήνυμα να μη διαβάζεται εύκολα από άλλους.

Γράψτε και εσείς ένα κρυφό μήνυμα στους φίλους σας με αόρατο μελάνι, που να μπορεί να διαβαστεί μόνο από αυτούς. Από τη μια μεριά του χαρτιού γράψτε με κανονικό μελάνι αλλά από την άλλη μεριά γράψτε το μήνυμά σας με... χυμό λεμονιού.

Κόψτε ένα λεμόνι και στίψτε το σ' ένα ποτήρι. Βουτήξτε την πένα σας μέσα στο λεμόνι, ώσπου να υγρανθεί καλά η μύτη της, όχι όμως πάρα πολύ, για να μην κάνετε κηλίδες! Γράψτε με σταθερά και μεγάλα γράμματα για να μπορούν να διαβαστούν καλύτερα. Μέχρι να τελειώσετε το γράμμα σας η αρχή θα έχει γίνει κίολας αόρατη. Και τώρα, πώς θα διαβαστεί το γράμμα σας; Θερμαίνοντας το χαρτί επάνω από μια φλόγα κεριού με τη γραφή προς τη φλόγα. Προσέξτε όμως να μην πιάσει φωτιά το χαρτί, γιατί τότε η γραφή σας θα γίνει για τα καλά αόρατη! Με το ζέσταμα, το αόρατο γράψιμο γίνεται σιγά σιγά καφετί και ορατό, κι έτσι μπορεί να διαβαστεί.

Λεονάρ Ντε Βρις, *Το πρώτο βιβλίο των πειραμάτων*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα, 1987

Το Εργαστήρι της Γλώσσας

1

Στο τέλος κάθε πρότασης σημειώστε μέσα στο κουτάκι ένα **Μ** για τη μεταφορά και **Κ** για την κυριολεξία.

- ❁ Είναι ένα πραγματικά χρυσό παιδί.
- ❁ Η θεία μου φορούσε ένα χρυσό ρολόι.
- ❁ Το ποτήρι ράγισε από το πολύ ζεστό τσάι.
- ❁ Μου ράγισε την καρδιά με αυτά που μου είπε.
- ❁ Τα χρόνια έσκαψαν το πρόσωπο του παππού.
- ❁ Ο κηπουρός έσκαβε τον κήπο με προσοχή.
- ❁ Το φάρμακο ήταν πικρό, αλλά έπρεπε να το πιω.
- ❁ Του είπε πολύ πικρά λόγια.

2

Υπογραμμίστε τις αντωνυμίες στις παρακάτω προτάσεις και γράψτε τις στην κατάλληλη στήλη του πίνακα που ακολουθεί:

- ❁ Ποιος σου είπε ότι έφαγα κι άλλο γλυκό;
- ❁ Υποστήριξε ότι μόνο η δική του γνώμη ήταν η σωστή.
- ❁ Από τα λόγια της καταλάβαμε ότι ενδιαφέρεται μόνο για τον εαυτό της.
- ❁ Πόσες φορές σε ρώτησε ο πατέρας σου αν θέλεις να σου φέρει κάτι από το περίπτερο και εσύ του απάντησες «Δε θέλω τίποτα»;
- ❁ Μερικοί ψαράδες με τις βάρκες τους βοήθησαν το δελφίνι να ξαναβγεί στο πέλαγος.

προσωπικές	κτητικές	αυτοπαθείς	ερωτηματικές	αόριστες

Το Εργαστήρι της Γλώσσας

3 Συμπληρώστε τα κενά των παρακάτω προτάσεων με μια μόνο λέξη.

- ❁ Τα λουλούδια του κήπου έμειναν καιρό _____ (δεν ποτίστηκαν) και ξεράθηκαν.
- ❁ Άνθρωπος _____ (δεν ξέρει γράμματα), ξύλο _____ (δεν έχει πελεκηθεί).
- ❁ Οι θεατές περίμεναν _____ (χωρίς υπομονή) την έναρξη της συναυλίας.
- ❁ Όλη τη νύχτα έμεινα _____ (χωρίς ύπνο) από τη φασαρία στον δρόμο.

4 Διαβάστε στο παρακάτω απόσπασμα από ένα άρθρο για μια μέρα στην τάξη της Ευγενίας και υπογραμμίστε τις φράσεις που δηλώνουν τρόπο:

«Η μικρή Ευγενία ακούει με τα μάτια και μιλάει με τα χέρια και με τις εκφράσεις. Διηγείται με θάρρος στα υπόλοιπα παιδιά της τάξης ένα παραμύθι.

Βλέπει το βιβλίο με τις εικόνες, μεταφράζει στη γλώσσα της, την Ελληνική Νοηματική Γλώσσα, και διηγείται με τις κινήσεις των χεριών και του σώματος, με γκριμάτσες, με τα μάτια. Γελάει ολόχαρη που τα κατάφερε. Τη θέση της παίρνει ο Αριστείδης, ένα διστακτικό παιδί ως πριν από λίγο καιρό. Τώρα διηγείται με κέφι τη δική του ιστορία με νοήματα. Και τα υπόλοιπα παιδιά σηκώνουν ψηλά τα χέρια τους κουνώντας τα ρυθμικά. Τους χειροκροτούν στη γλώσσα τους!»

Γκαζμέτ Καπλάνι, εφημερίδα *Τα Νέα*, 10/03/1999 (διασκευή)

5 Συμπληρώστε το νόημα των προτάσεων, σχηματίζοντας χρονικές προτάσεις με τους συνδέσμους που είναι στην παρένθεση:

- ❁ _____, θα πάμε εκδρομή. (αφού)
- ❁ Άρχισαν να ανεβαίνουν το βουνό _____ (μόλις)
- ❁ Στενοχωριέμαι _____ (όποτε)
- ❁ _____, είμαι πολύ προσεκτικός. (όταν)
- ❁ Θα παίζουμε στην πλατεία _____ (ώσπου)
- ❁ Περιμέναμε αρκετή ώρα _____ (ωστόσο)

11

Ενότητες

Γελάσαμε με την ψυχή μας

Ο Μπελάς κι ο Ρουμπούρης

- 1 Χρωματίστε τις λέξεις που ομοιοκαταληκτούν σε καθεμιά από τις παρακάτω στροφές των ποιημάτων.

Ο παπαγάλος

Σαν έμαθε τη λέξη «Καλησπέρα»
ο παπαγάλος είπε ξαφνικά:
«Είμαι σοφός, γνωρίζω Ελληνικά,
τι κάθομαι δω πέρα;»

Ζαχαρίας Παπαντωνίου

Ο χορός του κάβουρα

Μπήκε ο κάβουρας στο κέφι.
Στέλνει να του φέρουν ντέφι.
Το 'μαθαν και τα πουλιά
φέρνουν φλάουτα και βιολιά.

Χάρης Σακελλαρίου

Καλημερούδια

Με τι καμάρι περπατεί
την κούκλα της κρατώντας
και με ένα σπάγκο το γατί
ξοπίσω της τραβώντας!

Αλέξανδρος Πάλλης

είδη
ομοιοκαταληξίας

ζευγαρωτή
πλεχτή
σταυρωτή

- Η Ραλλού σας δείχνει τα είδη της ομοιοκαταληξίας σε ένα ποίημα. Τι ομοιοκαταληξία έχει η καθεμία από τις παραπάνω στροφές; Γράψτε το είδος της στην κενή γραμμή που βρίσκεται κάτω από κάθε στροφή.

Ζευγαρωτή

Όταν οι στίχοι ομοιοκαταληκτούν σε **ζευγάρια**.

Πλεχτή

Όταν οι στίχοι που ομοιοκαταληκτούν **πλέκονται**.

Σταυρωτή

Όταν οι στίχοι ομοιοκαταληκτούν **σταυρωτά**.

1ος στίχος
2ος στίχος
3ος στίχος
4ος στίχος

2

Κοιτάξτε ξανά το ποίημα «Ο Μπελάς κι ο Ρουμποτύρης».

- ▶ Υπογραμμίστε τις λέξεις που ομοιοκαταληκτούν στην πρώτη στροφή και βρείτε τι είδους ομοιοκαταληξία έχει η στροφή.
- ▶ Μετρήστε τον αριθμό των συλλαβών που έχει ο καθένας από τους τρεις πρώτους στίχους. Τι παρατηρείτε;

3

Ο Μπελάς και ο Ρουμποτύρης ήταν δυο γάτοι αστείοι, πονηροί, τολμηροί, απρόσεκτοι και ζημιάρηδες.

Οι γάτες ήταν το αγαπημένο ζώο του ποιητή και γι' αυτό αφιέρωσε σε αυτές πολλά ποιήματα. Περιγράψτε κι εσείς στο τετράδιό σας το ζώο που αγαπάτε πιο πολύ. Η Ραλλού θα σας βοηθήσει με τις ερωτήσεις της στην περιγραφή σας.

- ▶ Ποιο ζώο είναι; Ποιο είναι το όνομά του; Ζει μαζί σας ή κάπου αλλού;
- ▶ Πώς είναι; Γράψτε κάποιες λεπτομέρειες από την εξωτερική του εμφάνιση που το κάνουν ξεχωριστό.
- ▶ Πώς συμπεριφέρεται; Τι συνήθειες έχει;
- ▶ Πώς περνάτε μαζί; Διηγηθείτε μια ιστορία από τη ζωή σας μαζί του που ήταν σημαντική.
- ▶ Τι νιώθετε γι' αυτό το ζώο;

Αξιολογώ το γραπτό μου

- 1. Έγραψα ποιο ζώο είναι, πού ζει και πώς περνάω μαζί του;**
- 2. Έγραψα πώς είναι εξωτερικά και ποιες είναι οι συνήθειές του;**
- 3. Έγραψα για τα συναισθήματά μου γι' αυτό το ζώο;**
- 4. Χρησιμοποίησα επίθετα στην περιγραφή μου;**
- 5. Χώρισα το γραπτό μου σε παραγράφους;**
- 6. Έψαξα στο λεξικό μου για την ορθογραφία δύσκολων λέξεων;**

4

Τι θα λέγατε να παίξουμε τις σκανταλιές των γάτων με παντομίμα; Η παντομίμα δε χρειάζεται ούτε λόγια ούτε σκηνικά. Μπορείτε μόνο με τις κινήσεις, τις γκριμάτσες ή τις χειρονομίες σας να κάνετε τους άλλους να καταλάβουν αμέσως το θέμα σας και να γελάσουν.

Διαλέξτε με τον διπλανό σας μια σκανταλιά των γάτων, σκεφτείτε τον τρόπο που θα την παρουσιάσετε και αφήστε τους άλλους να τη μαντέψουν!

Ο Αργύρης και το πρόβλημα

1

Σκεφτείτε τι θα κάνατε εσείς αν ήσαστε στη θέση του Αργύρη. Σας έτυχε να πάτε κάποτε αδιάβαστοι ή όχι αρκετά διαβασμένοι στο σχολείο; Τι κάνατε; Γράψτε τη δική σας ιστορία στο τετράδιό σας με ζωντανό και εύθυμο τρόπο, όπως στο κείμενο που διαβάσατε.

- ▶ Πότε και πού συνέβησαν αυτά που διηγούμαι;
- ▶ Ποια άλλα πρόσωπα πήραν μέρος στην ιστορία;
- ▶ Τι ακριβώς έγινε;
- ▶ Πώς έγινε;
- ▶ Γιατί έγινε;
- ▶ Ποια ήταν τα αποτελέσματα;
- ▶ Ποιες ήταν οι σκέψεις σας και τα συναισθήματά σας;

Σε μια διήγηση χρησιμοποιούμε ρήματα συνήθως σε παρατατικό και αόριστο. Για να κάνουμε όμως τη διήγησή μας πιο ζωντανή, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε ρήματα και σε χρόνο **ΕΝΕΣΤΩΤΑ**.

Αξιολογώ το γραπτό μου

1. Ακολούθησα τις οδηγίες της Ραλλούς;
2. Διηγήθηκα το γεγονός που έζησα με τρόπο που να κάνει τους άλλους να γελάσουν;
3. Χρησιμοποίησα ρήματα σε πρώτο ενικό πρόσωπο;
4. Χρησιμοποίησα ρήματα στο παρελθόν;
5. Χώρισα το γραπτό μου σε παραγράφους;
6. Χρησιμοποίησα τα κατάλληλα σημεία στίξης;
7. Μήπως έγραψα πολλές φορές τις ίδιες λέξεις;
8. Πρόσεξα την ορθογραφία των λέξεων;
9. Έγραψα για τα συναισθήματα και τις σκέψεις μου;
10. Μήπως τελείωσα τη διήγησή μου πολύ απότομα;

2

Ο Αργύρης μες στην ταραχή του μπέρδεψε τα λόγια του. Στις παρακάτω φράσεις του, κάποιες λέξεις δε χρειάζονται, κάποιες λέξεις λείπουν ή δεν είναι στον σωστό τους τύπο.

Βρείτε πού είναι το λάθος και ξαναγράψτε σωστά αυτά που ήθελε να πει ο Αργύρης.

❁ Χτες το βράδυ έκοψα για ξύλα με την κοσόρα και έκοψα με το δάχτυλό μου.

❁ Το δάχτυλο με πόνεσαν πολύ.

❁ Κατόπιν, το έδεσα ένα επίδεσμο.

❁ Δεν μπορούσα να γράψω με δεμένο δάχτυλο.

3

Αντιγράψτε το παρακάτω κείμενο αντικαθιστώντας τις υπογραμμισμένες φράσεις με μία λέξη!

Ο Αργύρης δεν αισθανόταν καλά, γιατί είχε (τον πονούσε η κοιλιά του). Χτες είχε (τον πονούσε το κεφάλι του) και (τον πονούσε ο λαιμός του). Τελικά, σήμερα αποφάσισαν να πάνε στον γιατρό, αφού είχε και (τον πονούσε το δόντι του).

4

Το πρόβλημα που έβαλε ο δάσκαλος στον Αργύρη του φάνηκε δύσκολο. Γράψτε, σε συνεργασία με τον διπλανό σας, τι θα κάνατε εσείς για να το λύσετε και διαπιστώστε έτσι αν πράγματι ήταν δύσκολο. Μετά, αν θέλετε, λύστε το!

Φρουτοπία

1

- Αναζητήστε στο λεξικό σας τη σημασία των παρακάτω λέξεων του κόμικ και γράψτε τον ορισμό τους δίπλα από αυτές:

καθήκον

.....
 .....

σειρήνα

.....
 .....

αυτόγραφο

.....
 .....

μνημείο

.....
 .....

- Γράψτε τώρα μια δική σας πρόταση για καθεμιά από τις παραπάνω λέξεις:

.....
 .....

.....
 .....

.....
 .....

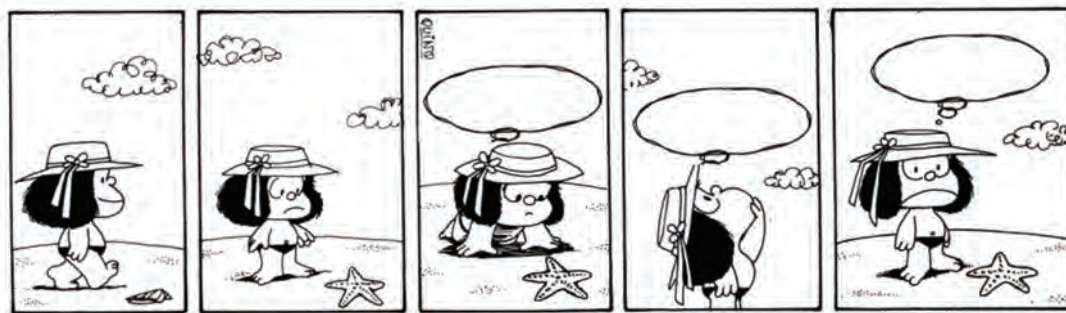
.....
 .....

.....
 .....

.....
 .....

2

- Η Μαφάλντα βρέθηκε στην παραλία. Συμπληρώστε στα συννεφάκια τις σκέψεις της:

Quino, *Μαφάλντα*, εκδ. ΠΑΡΑ ΠΕΝΤΕ/ ΜΕΔΟΥΣΑ, Αθήνα, 1991 (διασκευή)

3

Ο Ευγένιος Τριβιζάς έγραψε μια ιστορία με ήχους. Στην εκτύπωση όμως μπερδεύτηκαν οι ήχοι που συνόδευαν την ιστορία του. Βοηθήστε τον τυπογράφο να διορθώσει τα λάθη γράφοντας στο κουτάκι τον σωστό ήχο:

«Ο Σάββας κοιμόταν του καλού καιρού και ροχάλιζε:

– Μπεεεεε! Μπεεεε!

Ξαφνικά ακούστηκε ένα χτύπημα στην πόρτα:

Χρρρρρρρρρρρρρ...

Ήταν ο φίλος του ο Χάρης που ήταν συναχωμένος και φταρνίστηκε:

– Φσσσσς, φσσσσς...

– Τι λες, πάμε μια βόλτα στο δάσος; πρότεινε ο Σάββας.

– Και δεν πάμε; είπε ο Χάρης και έβηξε:

– Γκαπ! Γκουπ! Γκαπ! Γκουπ!

Όλα στην εξοχή ήταν υπέροχα. Τα πουλάκια κελαηδούσαν:

– Τοκ τοκ! Τοκ τοκ!

Ο άνεμος φύσαγε ανάμεσα στα κλαδιά:

Ααααααααψού! Ααααααααψού!

Ξυλοκόποι έκοβαν ξύλα:

– Χα χα χα! Χο χο χο!

Και τα αρνάκια βελάζανε:

– Τραλαλά! Τραλαλά!

Οι δύο φίλοι γύρισαν στο σπίτι αργότερα γελώντας:

– Τσίου! Τσίου! Τσίου!

και τραγουδώντας:

– Γκουχ! Γκουχ! Γκουχ!

Διακοπές με τον Ευγένιο Τριβιζά στο νησί των πυροτεχνημάτων,
Η σπανακόπιτα του τσάρου, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2003 (δισκευή)

4

Ένα παιδικό περιοδικό κάνει αυτό τον μήνα έναν διαγωνισμό κόμικ για παιδιά του δημοτικού σχολείου. Η τάξη σας αποφάσισε να πάρει μέρος στον διαγωνισμό, αφού το βραβείο είναι μια συλλεκτική σειρά από τα πιο αγαπητά παιδικά κόμικς!

Δουλέψτε σε ομάδες. Φέρτε στην τάξη αγαπημένα σας κόμικς και παρατηρήστε τα.

Η Ραλλού θα σας βοηθήσει να φτιάξετε μια ωραία εικονογραφημένη ιστορία δίνοντάς σας μερικές συμβουλές:

- ▶ Πρώτα πρέπει να βρείτε την **ιδέα** της ιστορίας.

Να μερικές ιδέες:

- ◆ Ένας σκύλος δεν ξέρει να γαβγίζει. Νομίζει ότι μπορεί να πάρει μαθήματα από έναν γάτο. Φυσικά εκείνος του μαθαίνει να νιαουρίζει. Έτσι,...
- ◆ Ένα κορίτσι παραπονιέται σε κάποια φίλη της ότι αγόρασε ένα ζευγάρι παπούτσια και το αριστερό τη στενεύει λιγάκι. Η φίλη της διαπιστώνει ότι έχει αγοράσει δύο δεξιά...
- ▶ Χρησιμοποιήστε μόνο τέσσερα τετραγωνάκια φροντίζοντας με το τελευταίο να εντυπωσιάσετε τον αναγνώστη.
- ▶ Αποφασίστε τα χρώματα που θα χρησιμοποιήσετε, τα ονόματα των ηρώων, τον τόπο όπου θα συμβεί η ιστορία σας.

Αξιολογώ το γραπτό μου

1. Τα **συννεφάκια με τα λόγια των ηρώων ταιριάζουν με τα σκίτσα μου;**
2. Τα **σκίτσα μου είναι τέτοια, ώστε κάποιος να αναγνωρίζει τους ήρωες σε όλα τα τετραγωνάκια (με βάση τα μαλλιά τους, τα ρούχα τους κ.ά.);**
3. **Μπορεί κάποιος να καταλάβει πού και πότε συμβαίνουν αυτά που διηγείται η ιστορία;**
4. **Άφησα την έκπληξη για το τέλος;**
5. **Χρησιμοποίησα επιφωνήματα, διάφορους ήχους και γκριμάτσες για να δείξω τα συναισθήματα των ηρώων;**

Τρύφωνας ο φαφαγάλος

1

Μια μέρα ο Τρύφωνας επισκέφτηκε την τάξη της Αλεξάνδρας:

— Κυρία, κυρία! Ένας παπαγάλος έξω απ' το παράθυρο! φώναξαν τα παιδιά.

Ήταν ο Τρύφωνας. Είχε κολλήσει το μουσκεμένο ράμφος του πάνω στο κλειστό τζάμι και τα πανέξυπνα ζωηρά μάτια του ήταν καρφωμένα πάνω στη δασκάλα. Τα παιδιά σκώθηκαν όρθια και

Βάλτε τη φαντασία σας να δουλέψει και συνεχίστε στο τετράδιό σας την ιστορία με τον Τρύφωνα που μπαίνει στην τάξη της Αλεξάνδρας.

Προσπαθήστε η ιστορία σας να κάνει τους συμμαθητές σας να γελάσουν.

Για να τα καταφέρετε, μην ξεχνάτε ότι:

- ▶ Γέλιο προκαλεί μια σειρά από αστεία γεγονότα που μπορούν να συμβούν σε κάποιον χωρίς να τα περιμένει.
- ▶ Φτιάξτε διαλόγους για να γίνει πιο ζωντανή η ιστορία σας.

2

Διαβάστε τον παρακάτω διάλογο ανάμεσα στον παπαγάλο και στην κυρία Καλλιόπη.

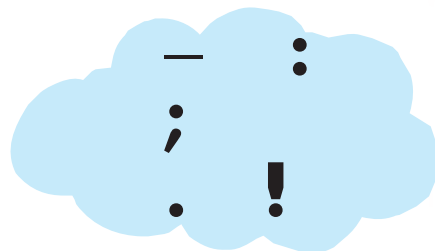
Συμπληρώστε τα σημεία στίξης που βρίσκονται μέσα στο συννεφάκι, για να διαβάσετε τι άκουσαν ένα πρωινό ο Μάριος και η Αλεξάνδρα, φεύγοντας για το σχολείο.

Βγήκαμε απ' το σπίτι Ο Μάριος κλείδωσε κι έβαλε το κλειδί στην τσάντα του Κοντεύαμε να φτάσουμε στην εξώπορτα της αυλής, όταν ακούσαμε τη φωνή της κυρίας Καλλιόπης
Τρύφωνα

Μη με πωνάζεις τώρα Καλλιόπη, βλέπω τα Φρωινάκια

Πάλι μπροστά στην τηλεόραση κάθεσαι

Μα άμα κάτω από φίσω δε βλέπω τίποτα

- 3 Συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα γράφοντας τα ρήματα στον αόριστο και στον κατάλληλο τύπο.

ΟΡΙΣΤΙΚΗ	
ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ
ανεβαίνω	
κατεβαίνουμε	
βγαίνει	
μπαίνετε	
πηγαίνουν	
βλέπεις	
λέω	
πίνουμε	
μένεις	
φεύγετε	
έρχομαι	
παίρνουν	
πλένεις	
βρίσκετε	
τρώω	

- 4 Ο Τρύφωνας έχει βαρεθεί να ακούει την κυρία Καλλιόπη να του λέει τι να κάνει. Έτσι κι αυτός, σαν παπαγάλος που είναι, όποτε του δίνεται η ευκαιρία, κάνει τα ίδια με τον Μάριο και την Αλεξάνδρα.

Χρησιμοποιώντας τα υπογραμμισμένα ρήματα στα λόγια της κυρίας Καλλιόπης βοηθήστε τον Τρύφωνα να πει στα παιδιά τι να κάνουν.

Η κυρία Καλλιόπη στον Τρύφωνα.

Βγες από την κρυψώνα σου.

Ανέβα στην ταράτσα.

Κατέβα από το δέντρο.

Μπες γρήγορα μέσα στο σπίτι.

Πες μου τι ξέρεις για τα καναρίνια.

Πιες όλο το γάλα σου.

Έλα να μου πεις το μάθημά σου.

Μείνε να μου κάνεις λίγη παρέα.

Βρες το καπέλο σου.

Φάε όλη σου τη σούπα!

Ο Τρύφωνας στα παιδιά.

Βγείτε από την κρυψώνα σας.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Το Εργαστήρι της Γλώσσας

1

Για να μάθετε περισσότερα για τους παπαγάλους, συμπληρώστε τις παρακάτω προτάσεις με τα ουδέτερα ουσιαστικά που βρίσκονται μέσα στις παρενθέσεις, στην κατάλληλη πτώση και στον κατάλληλο αριθμό.

Οι παπαγάλοι ξεχωρίζουν από τη μορφή του ..... (ράμφος) τους, που είναι καμπυλωτό, και από τα έντονα χρώματά τους. Αυτοί που ζουν στα ..... (δάσος) είναι εξαιρετικά πολύχρωμοι. Το ..... (μέγεθος) τους διαφέρει από ..... (είδος) σε ..... (είδος). Το μέσο ..... (μήκος) τους είναι από 25-35 εκατοστά μαζί με την ουρά. Σχηματίζουν ..... (ζεύγος) και μένουν μαζί μέχρι το ..... (τέλος) της ζωής τους. Η ζωή κάποιων ..... (είδος) ξεπερνά τα 60 χρόνια. Οι παπαγάλοι μπορούν να αναπαράγουν ήχους που ακούνε.

2

Υπογραμμίστε τα επιφωνήματα στις παρακάτω προτάσεις και αντιστοιχίστε τα με τη σημασία τους:

Α! Τα καινούρια παπούτσια σου,
Αλεξάνδρα, είναι καταπληκτικά.

έπαινος

Θέλω να δοκιμάσω το γλυκό,
Καλλιόπη, αλλά... άου!
Με πονάει ακόμα το δόντι μου.

απορία

Άντε! Κάνε γρήγορα. Θα φύγει
το λεωφορείο.

θαυμασμός

Ε! Ποιος σου είπε τα νέα από
τη Φρουτοπία;

πόνος

Μπράβο, Αργύρη! Σήμερα, έλυσες
όλα τα προβλήματα σωστά.

παρακίνηση

3

Ο Μπελάς και ο Ρουμποτύρης πήραν μαζί τους κάποια γράμματα από τις παρακάτω λέξεις. Συμπληρώστε τα γράμματα που λείπουν:

ε__χαριστώ, καθ__κον, σύμφ__να, άνθρ__πος, ζε__γάρι, κεραμ__δι, σ__νέντευξη,
σ__ρήνα, σ__σμός, διάλ__μμα, αριθμ__τική, κιμ__λία, ερωτ__ματικό, μ__αλό,
Ευρ__πη.

Το εργαστήριο της Γλώσσας

4

Διαβάστε το ποίημα του Τζιάνι Ροντάρι *Ο μαρκαδόρος*:

Ο μαρκαδόρος

Ένας μαρκαδόρος έκανε
χαρές πάρα **πολλές**
με το να ζωγραφίζει
όλο παραξενιές.

Ζωγράφιζ' ένα βάτραχο
και έσκαγε στα γέλια
σαν του 'βαζε ουρά **ψαριού**
και γίδας **άσπρα** γένια.

Έφτιαχνε δέντρο με **καρπούς**
μα πάνω στα κλαδιά
αντί για φρούτα κρέμαγε
σαλάμια και τυριά.

Οι **ζωγραφιές**, έξω φρενών,
φώναζαν δυνατά:
«Μα εμείς δεν είμαστ' έτσι,
ζωγράφιζε σωστά!»

Κι ο μαρκαδόρος: «Χρειάζεται
και λίγη φαντασία.
Τώρα θα φτιάξω **μικρό** ελέφαντα
να κάνει ιππασία.

Τα **πράγματα** που υπάρχουνε
γιατί να σχεδιάζω;
Σαν φτιάχνω όμως καινούρια,
πολύ το διασκεδάζω».

Τζιάνι Ροντάρι, *Φλουριές ανάμεσα στον ουρανό και τη Γη*, εκδ. Τεκμήριο, Αθήνα, 1986

Γράψτε τώρα τις χρωματισμένες λέξεις στην πρώτη στήλη του πίνακα και βάλτε **X** στα κουτάκια που πρέπει:

Λέξη	ουσιαστικό	επίθετο	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο	ενικός αρ.	πληθ. αρ.	ονομ.	γεν	αιπ.

5

Τι λέει άραγε το πολύχρωμο πουλί στο μικρό σπουργίτι και τι νομίζετε ότι αυτό του απαντά; Συμπληρώστε τα λόγια τους στα συννεφάκια!

Αρκάς, *Κάνε πουλί να δεις καλό*, εκδ. γράμματα, Αθήνα, 1995

Όλου του κόσμου τα παιδιά

1

Ποιος είσαι; Το όνομά σου είναι μοναδικό. Τι σημαίνει για σένα;

- ▶ Το όνομά σου μπορεί να σημαίνει κάτι στη γλώσσα που μιλάς ή στη γλώσσα της θρησκείας σου ή του πολιτισμού σου.
- ▶ Το όνομά σου σε συνδέει με τα μέλη της οικογένειάς σου και της κοινότητάς σου, και με αυτά που ζούνε και με αυτά που δε ζούνε πια.
- ▶ Το όνομά σου είναι μέρος του εαυτού σου. Ο κόσμος δείχνει ότι σε σέβεται προσπαθώντας να λέει σωστά το όνομά σου.

«Μέγκαν» είναι μια πολύ παλιά αγγλική λέξη που σημαίνει «δυνατός». Το δεύτερο όνομα της Μέγκαν είναι Τιμοθέα, που σημαίνει «τιμώ τον Θεό».

«Μου αρέσει το όνομά μου. Οι γονείς μου θέλουν να σταδώ ετο ύψος του ονόματός μου».

«Το Μπιλάλ είναι ένα ευγενικό όνομα και ήταν το όνομα του πρώτου ανθρώπου που προσκάλεσε τον κόσμο να προσευχηθεί».

Οι γονείς του Μπιλάλ ήθελαν ένα όνομα που θα εξέφραζε τη μουσουλμανική θρησκεία του παιδιού τους, έτσι τον ονόμασαν Μπιλάλ από έναν σύντροφο του προφήτη Μωάμεθ.

«Στους γονείς μου άρεσε ο ήχος του ονόματος "Μαρκ" κι έτσι με είπαν Μαρκ».

Ο Μαρκ (Μάρκος) ήταν ένα πολύ σημαντικό πρόσωπο στη Βίβλο. Ήταν ένας από τους Αποστόλους του Χριστού.

Στα κινέζικα το όνομα Τερέζα ακούγεται όπως η λέξη «ευτυχισμένος».

«Η μαμά μου με ονόμασε Τερέζα, γιατί, όταν γεννήθηκα, ήταν πολύ ευτυχισμένη».

«Μαρία» είναι το όνομα της μητέρας του Χριστού. Αγαπητό όνομα σε όλους τους χριστιανούς.

«Έχω το όνομα της γιαγιάς μου που την αγαπώ πολύ».

Τα παιδιά στις παραπάνω φωτογραφίες μιλούν για τα ονόματά τους.

- ▶ Τι αισθάνεται κάθε παιδί για το όνομά του;
- ▶ Μπορείτε να φανταστείτε πώς θα ήταν η ζωή μας αν δεν είχαμε όνομα;
- ▶ Ρωτήστε τους γονείς σας και μάθετε γιατί σας έδωσαν αυτό το όνομα.
- ▶ Κολλήστε μια φωτογραφία σας και γράψτε και εσείς λίγα λόγια για το όνομά σας.

.....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....

2

Ελάτε να παίξουμε το παιχνίδι: **«Είμαστε ίδιοι-είμαστε διαφορετικοί»**. Σκεφτείτε έναν φίλο σας. Κατόπιν, γράψτε σε ένα χαρτί σε τι μοιάζετε και σε τι διαφέρετε (γράψτε μόνο δύο τρία σημεία).

Το σχολείο του κόσμου

1

Φανταστείτε ότι και εσείς βρίσκεστε στο σχολείο που μας περιγράφει το κείμενο και θέλετε να προετοιμάσετε την πινακίδα σας για την παρέλαση.

- ▶ Εργαστείτε σε ομάδες. Κάθε ομάδα μπορεί να διαλέξει το δικό της πρόσωπο που προσπάθησε να κάνει τον κόσμο καλύτερο με την προσφορά του.
- ▶ Βρείτε πληροφορίες για το πρόσωπο αυτό στην εγκυκλοπαίδεια, στο διαδίκτυο ή οπουδήποτε αλλού.
- ▶ Βρείτε κάποια φωτογραφία του και κολλήστε τη στην πινακίδα σας.
- ▶ Εξηγήστε στους συμμαθητές σας των άλλων ομάδων γιατί διαλέξατε αυτό το πρόσωπο.
- ▶ Οργανώστε μια μικρή γιορτή για να παρουσιάσετε τις πινακίδες σας σ' όλο το σχολείο.

2

Η τάξη σας έμαθε γι' αυτό το σχολείο στο Παρίσι και θέλει να επικοινωνήσει με τους Έλληνες μαθητές που πηγαίνουν σ' αυτό το σχολείο.

- ▶ Γράψτε ένα μικρό κείμενο για να εξηγήσετε πώς λειτουργεί το δικό σας σχολείο. Μην ξεχάσετε να γράψετε:
  - ❁ πού βρίσκεται το σχολείο σας,
  - ❁ λίγα λόγια για το κτίριο, για τους δασκάλους σας και τους συμμαθητές σας,
  - ❁ τι κάνετε καθημερινά στο σχολείο σας,
  - ❁ τι μαθαίνετε στο σχολείο σας,
  - ❁ ποια ξεχωριστή γιορτή ή εκδήλωση κάνατε στο σχολείο σας,
  - ❁ τι νιώθετε για το σχολείο σας.
- ▶ Γράψτε τώρα το κείμενό σας στην κίτρινη σελίδα κάνοντας τις απαραίτητες διορθώσεις στο πλάι.

Γ Προσέχω τη γραμματική.

Σ Προσέχω τα σημεία στίξης.

Ο Προσέχω την ορθογραφία.

+ Συμπληρώνω κάτι που λείπει.

Π Αλλάζω παράγραφο.

Τα δικαιώματα των παιδιών

1

Η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα δικαιώματα των παιδιών

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διοργανώνει διαγωνισμό με θέμα «Η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα δικαιώματα των παιδιών» και ζητάει από τα παιδιά και τους εφήβους της Ευρώπης μεταξύ 10 και 18 ετών να φτιάξουν μία αφίσα σχετικά με το θέμα αυτό.

Τα καλύτερα έργα θα χρησιμοποιηθούν για εκστρατείες υπεράσπισης των δικαιωμάτων των παιδιών.

www.euro-info.gr

Ευρώπη+ έκδοση της Αντιπροσωπείας της Ε.Ε. στην Ελλάδα, σχεδιασμός και παραγωγή Perceptor Limited

Διαβάσατε στο διαδίκτυο την παραπάνω είδηση και η τάξη σας αποφάσισε να πάρει μέρος σε αυτό τον διαγωνισμό.

Χωριστείτε σε ομάδες, συζητήστε και αποφασίστε:

- ▶ Το θέμα που θα έχει η αφίσα σας.
- ▶ Την εικόνα που θα χρησιμοποιήσετε ώστε να έχει σχέση με το θέμα.
- ▶ Το μήνυμα, που κατά τη γνώμη σας θα είναι σύντομο και πρωτότυπο, ώστε να το θυμάται κάποιος εύκολα.
- ▶ Το μέγεθος της αφίσας καθώς και τα υλικά που θα χρησιμοποιήσετε για την κατασκευή της.

Μην ξεχάσετε να γράψετε κάπου το όνομα της τάξης και του σχολείου σας.

2

Διαβάστε προσεκτικά πώς μπορεί να γίνει κάποιος υποστηρικτής της UNICEF και συμπληρώστε την αίτηση.

ΓΙΝΕΤΕ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΗΣ ΤΗΣ UNICEF

Γίνετε Υποστηρικτής της UNICEF. Έτσι, μ' αυτό τον τρόπο:

- ▶ Παίρνετε δωρεάν στο σπίτι σας το περιοδικό μας.
- ▶ Παίρνετε δωρεάν στο σπίτι σας έντυπα που εκδίδουμε.
- ▶ Ενημερώνεστε για τις δραστηριότητές μας.
- ▶ Σας δίνεται η δυνατότητα να προσφέρετε βοήθεια σε παιδιά που έχουν ανάγκη.
- ▶ Ενισχύετε σημαντικά τις προσπάθειες της UNICEF.

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΟΥ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΔΙΚΑ ΜΑΣ,

γι' αυτό στείλτε μας, σήμερα κιόλας, το κουπόνι εγγραφής και θα πάρετε σε σύντομο χρονικό διάστημα ΑΠΟΔΕΙΞΗ, ΚΑΡΤΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΗ, ΕΝΤΥΠΑ, ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ στη διεύθυνσή σας.

Χρήσιμες πληροφορίες για τους Υποστηρικτές της UNICEF:

Για να γίνετε Υποστηρικτής της UNICEF, πρέπει να συμπληρώσετε την παρακάτω αίτηση με κεφαλαία γράμματα και να την ταχυδρομήσετε στη διεύθυνση: UNICEF, Ξενίας 1, 11527, Αθήνα.

Εγγραφή Υποστηρικτή UNICEF

ΑΙΤΗΣΗ (συμπληρώνεται με κεφαλαία)

Προς **UNICEF**

Ξενίας 1, 11527, Αθήνα, Τηλ.: 2107484184, Φαξ: 2107783829

Επώνυμο _____	Πατρώνυμο _____
Όνομα _____	Τηλέφωνο _____
Οδός _____	Αριθμός _____
Πόλη _____	Ταχ. Κώδικας _____
Επάγγελμα _____	Τηλέφωνο _____
Ημερομηνία _____	Υπογραφή _____

Περιοδικό Κόσμος, Ελληνική Εθνική Επιτροπή UNICEF, 2006

Η 5η Βασική Αρχή των Δικαιωμάτων των Παιδιών

1

- ▶ Διαβάστε στα παρακάτω αποσπάσματα:

- ❁ τι λέει η Μυρτώ, μια μαθήτρια της Δ΄ τάξης που είναι τυφλή, για τον τρόπο που αντιμετωπίζει τις δυσκολίες της κατάστασής της, ποιοι τη βοηθούν και ποιες δραστηριότητες έχει:

«... Μαθαίνω αγγλικά και πιάνο και διαβάζω με τη μηχανή Μπράιγ. Κάνω γυμναστική και τρέχω στη ρεματιά με τον Δημήτρη, τον γυμναστή μου. Έχω και έναν σκύλο. Είναι κούκλος, δε γαβγίζει πολύ, είναι λαμπραντόρ, τον βάφτισα «Τονίνο» και, όταν εκπαιδευτεί, θα γίνει οδηγός μου, θα με βοηθά να περπατάω στο πεζοδρόμιο, να περνώ τις διαβάσεις...

... Η μαμά μου μου διαβάζει σχεδόν κάθε βράδυ Ελύτη, Ρίτσο, Λειβαδίτη και Κική Δημουλά, την οποία γνώρισα τυχαία και είμαι περήφανη γι' αυτό.
... Ο μπαμπάς μου λέει πως πρέπει να μάθω ν' αγαπώ όλους τους ανθρώπους, να είμαι γενναιόδωρη και καλόψυχη και να συγχωρώ όσους δε με καταλαβαίνουν και με πικραίνουν».

- ❁ τι λένε και κάποια άλλα παιδιά για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν καθημερινά:

«... Δε θέλω να υπάρχουν πάνω στα πεζοδρόμια παρκαρισμένα αυτοκίνητα, μηχανάκια, κάδοι απορριμμάτων...» (Κική)

«... Τα μέσα συγκοινωνίας να ανακοινώνουν τις στάσεις...» (Κωνσταντίνος)

«... Να υπάρχουν νηπτικά φανάρια στους δρόμους και οι καταστηματαρχές να μην κατεβάζουν πολύ κάτω τις τέντες...» (Βασίλης)

παιδική εφημερίδα της *Καθημερινής*, *Οι Ερευνητές πάνε παντού*, 22/11/2003 (διασκευή)

- ▶ Εντοπίστε στη γειτονιά σας, στο σχολείο σας, στην πόλη ή στο χωριό όπου μένετε τι πρέπει να αλλάξει σε κάποιους χώρους (πεζοδρόμια, μαγαζιά, λεωφορεία, αθλητικούς χώρους, κινηματογράφους, θέατρα, σχολεία κ.ά.) για να διευκολύνονται τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.
- ▶ Ενώστε τη φωνή σας με τις δικές τους φωνές. Γράψτε μια επιστολή στον δήμαρχο, στην οποία θα του επισημαίνετε όσα προβλήματα εντοπίσατε και θα προτείνετε λύσεις για να γίνει η ζωή των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες πιο εύκολη και πιο ευχάριστη.

... Δημοτικό σχολείο .....

οδός .....

τηλ./φαξ .....

e-mail.....

Τόπος, Ημερομηνία .....

Προσφώνηση:

Αγαπητ... κ.

περιγράψτε:

- ▶ τον σκοπό της επιστολής σας,
- ▶ ποια είναι τα προβλήματα που εντοπίσατε και σε ποιους χώρους,
- ▶ ένα επεισόδιο ή μια συνομιλία με κάποιο άτομο με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες,
- ▶ τι λύσεις προτείνετε.

Χαιρετισμός-υπογραφή:

Με εκτίμηση
Οι μαθητές...

Το Εργαστήρι της Γλώσσας

1

Συμπληρώστε τα γράμματα που λείπουν στις παρακάτω λέξεις και βάλτε τόνο, όπου χρειάζεται:

εκπ__δευση	φ__νάζω	υπόγ__ο	γε__πόνος
φ__λικός	απογ__ωση	γε__μετρία	κοιν__νία
προσγ__ωση	χρ__άζομαι	δικ__ωμα	ανεξάρτ__τος
φ__ναχτά	διαπολ__τισμ__κός	π__στεύω	π__στη
οικογέν__α	ισόγ__ο	μεταχ__ρίζομαι	φ__λλο
φ__λος	φ__λο	__μωσ	__μος

2

Συμπληρώστε στο παρακάτω κείμενο τις **οριστικές αντωνυμίες** και διαβάστε πώς εργάζονται οι μαθητές στην τάξη του Ρασίμ.

Στην τάξη μου δεν εργαζόμαστε πάντα με ..... τρόπο. Κάθομαι ..... θρανίο με τον συμμαθητή μου τον Κωνσταντίνο. Όταν έχουμε να λύσουμε ένα πρόβλημα στην Αριθμητική, στην αρχή προσπαθεί ο καθένας ..... να το λύσει. Αν δυσκολευτούμε, συνεργαζόμαστε. Το ..... κάνουν και οι άλλοι συμμαθητές μας στην τάξη. Μερικές φορές, εμείς ..... ζητάμε από τη δασκάλα μας να μας βοηθήσει. Όταν όμως γράφουμε κάποιο κριτήριο αξιολόγησης, που έχει ..... ασκήσεις, η δασκάλα μας μας λέει: «Θέλω το κάθε παιδί να λύσει ..... τις ασκήσεις».

3

Ο Μπίλι ξέχασε πότε τονίζονται οι λέξεις **που**, **πως** και στις προτάσεις που ακολουθούν δεν έβαλε τόνο σε καμιά από αυτές.

Βάλτε εσείς τόνο, όπου χρειάζεται:

- ◆ Θέλω να ξέρω που και πως συναντήθηκαν τα παιδιά και συζήτησαν για τα δικαιώματά τους.
- ◆ Πως μ' αρέσει που όλα τα παιδιά ενδιαφέρονται να μεγαλώσουν σε έναν όμορφο και χαρούμενο κόσμο!
- ◆ Που και που κλείνω τα μάτια μου και βλέπω πως όλα τα παιδιά έχουμε αγκαλιάσει τη Γη μας!
- ◆ Η Ρεβέκκα με ρώτησε πως ξέρω τόσες λεπτομέρειες για τα παιδιά σε όλον τον κόσμο και της απάντησα ότι αραιά και που διαβάζω το φυλλάδιο της οργάνωσης «Γιατροί χωρίς σύνορα».

Το εργαστήριο της Γλώσσας

4

Συμπληρώστε στο παρακάτω κείμενο τις προτάσεις που λείπουν, για να διαβάσετε πώς οι γάτες κάποτε χωρίστηκαν σε χρώματα, φυλές και ράτσες. Γράψτε στις παρενθέσεις μόνο τον αριθμό της πρότασης που λείπει:

Κάποτε, οι γάτες είχαν τη δική τους χώρα και όλα έδειχναν **(2)**. Αλλά, όπως σε κάθε χωράφι φυτρώνουν και ζιζάνια, έτσι και σε εκείνη τη χώρα γεννήθηκε ένας γάτος κάτασπρος, απαιτητικός και πεισματάρης που νόμιζε (...). Έπεισε κι άλλους γάτους (...) και (...). Σιγά σιγά οι γάτοι μοιράστηκαν στα δυο. Μετά από κάθε τσακωμό έπιζαν ένα σκαλί, δείχνοντας έτσι (...). Το πιο σπουδαίο είναι (...) και τα σκαλιά έγιναν αμέτρητα! Παντού διαδόθηκε (...). Όπου κι αν πήγαιναν, πάντα μια σκάλα ορθωνόταν μπροστά τους.

Παναγιώτα Σμυρλή, *Ο γάτος με το ψάθινο καπέλο*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα, 2001 (διασκευή)

1. ότι δε σεβόταν ο ένας τη ζωή του άλλου
2. πως θα ζούσαν μονοιασμένες, όμορφα και ειρηνικά
3. ότι αυτός άξιζε τα καλύτερα, δικαιούνταν τα σπουδαία
4. πως αυτοί ήταν ξεχωριστοί
5. ότι δημιουργήθηκαν τάξεις ανάμεσα στους γάτους, μοιράστηκαν σε χρώματα, φυλές και ράτσες
6. πως ήταν γεννημένοι για άρχοντες
7. που δεν κατάφεραν να σταματήσουν τους τσακωμούς

5

Υπογραμμίστε τις **οριστικές** και κυκλώστε τις **ερωτηματικές** αντωνυμίες στον παρακάτω διάλογο:

- Όλα τα παιδιά έχουν τα ίδια δικαιώματα, όπου κι αν βρίσκονται πάνω στη γη, είπε ο Νίκος.
- Τι σημαίνει η λέξη «δικαιώματα»; ρώτησε η μικρή Σόνια, που δεν πηγαίνει ακόμα σχολείο.
- Να τη βρούμε στο λεξικό. Αν δεν μπορούμε να καταλάβουμε μόνοι μας μια λέξη, καλό είναι να ψάξουμε σε ένα λεξικό, πρότεινε η Κωνσταντίνα.
- Τι είναι το λεξικό; είπε η Σόνια.
- Λεξικό είναι ένα σοφό βιβλίο που εξηγεί όλες τις άγνωστες λέξεις, της απάντησε ο Βασίλης.
- Και πόσο κάνει ένα λεξικό; Θέλω ν' αγοράσω ένα, ρώτησε η Σόνια.
- Δεν ξέρω, γιατί δεν έχουν όλα τις ίδιες τιμές. Αύριο θα πάμε στο βιβλιοπωλείο και θα ψάξουμε μόνοι μας για ένα παιδικό λεξικό, είπε ο Βασίλης.

14

Ενότητα

Το ανθρώπινο ναύμα

Ύμνος στον άνθρωπο

1

Συζητώντας μέσα στην τάξη ο Ευριπίδης, ένας μαθητής της Δ΄ τάξης, είπε ότι το αλέτρι ήταν μια σπουδαία **ανακάλυψη** του ανθρώπου. Μια συμμαθήτριά του, η Γεωργία, όμως είπε ότι το αλέτρι ήταν μια σπουδαία **εφεύρεση** του ανθρώπου. Άλλοι συμμαθητές τους υποστήριζαν την άποψη του Ευριπίδη και άλλοι της Γεωργίας. Έτσι, η Ραλλού έφερε από ένα παιδικό λεξικό τις σελίδες που εξηγούν τι είναι η ανακάλυψη και τι η εφεύρεση. Διαβάστε καλά τους ορισμούς και συζητήστε ποιος είχε δίκιο για το αλέτρι.

ανακαλύπτω, ανακαλύπτομαι (Ρ.)

1. βρίσκω κάτι που υπήρχε, αλλά δεν ήταν γνωστό, ή βρίσκω κάποιον ή κάτι που ήταν κρυμμένο(ς) ή που το(ν) είχα χάσει

Ανακάλυψα κάτι παλιά ρούχα στη σοφίτα.

ΣΥΝΩΝ.: βρίσκω

Ανακάλυψε το χαμένο θησαυρό.

ΣΥΝΩΝ.: βρίσκω

2. μαθαίνω κάτι που δεν ήξερα

Ανακάλυψα ότι μου ετοίμαζαν έκπληξη

ΣΥΝΩΝ.: καταλαβαίνω,

αντιλαμβάνομαι

ΣΥΓΓ.: ανακάλυψη

η ανακάλυψη (ΟΥΣ.)

1. το να ανακαλύπτει κάποιος κάτι

Η ανακάλυψη ενός πηγαδιού στον κήπο.

ΣΥΝΩΝ.: εύρεση

2. αυτό που ανακαλύπτεται

Μου έδειξε την καινούρια του ανακάλυψη.

ΣΥΓΓ.: ανακαλύπτω

η εφεύρεση (ΟΥΣ.)

καθετί καινούριο που έχει σκεφτεί ο άνθρωπος να κατασκευάσει

Το τηλέφωνο είναι χρήσιμη εφεύρεση.

ΣΥΓΓ.: εφευρέτης, εφευρετικός, εφεύρημα, εφευρίσκω

ο εφευρέτης,

θηλ. η εφευρέτρια (ΟΥΣ.)

αυτός που πρώτος σκέφτηκε να φτιάξει μία μηχανή, ένα εργαλείο κτλ.

Ο Βατ είναι ο εφευρέτης της ατμομηχανής.

ΣΥΓΓ.: εφεύρεση

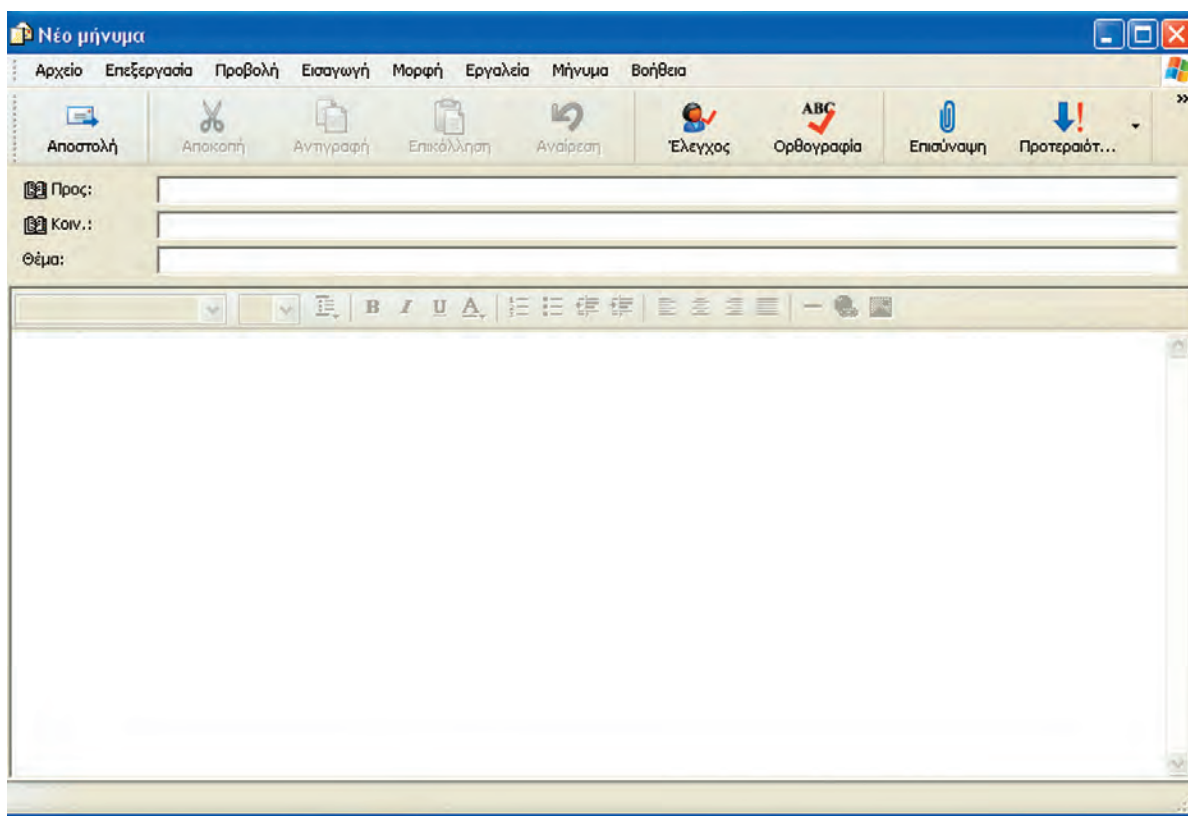

Από το πρώτο τηλεφώνημα στο πρώτο ηλεκτρονικό μήνυμα!

1

Στείλτε και εσείς ένα μήνυμα με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο στη Ραλλού, **rallou@mail.gr**, ζητώντας της να σας βοηθήσει στις αναφορικές αντωνυμίες! Ένα μήνυμα πρέπει να είναι σύντομο και να περιέχει μόνο τις βασικές πληροφορίες. Μην ξεχάσετε να γράψετε την ηλεκτρονική της διεύθυνση και το θέμα του μηνύματος...

- Ποιο κουμπί θα πατήσετε για να στείλετε το μήνυμά σας στη Ραλλού;

2

Συμπληρώστε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις με **ό,τι** ή **ότι** και διαβάστε για τις τηλεπικοινωνίες έναν αιώνα αργότερα από την εφεύρεση του τηλεφώνου:

Ο Γκράχαμ Μπελ πίστευε _____ μια χούφτα τηλέφωνα θα έφταναν για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες του πλανήτη. Δε φαντάστηκε την τεράστια εξέλιξη της τεχνολογίας. Οι επιστήμονες έκαναν _____ ήταν δυνατό για να μπορούμε σήμερα να τηλεφωνούμε ακόμα και από το διάστημα.

Ο Μπελ δε φανταζόταν _____ μέσα από μια τηλεφωνική γραμμή θα μπορούσε κάποιος να στείλει _____ ήθελε (έγγραφο, εικόνα ή σχέδιο) και να το διαβάσει κάποιος άλλος αμέσως.

Όταν φώναξε τον συνεργάτη του μέσα από ένα καλώδιο, δεν υπολόγισε _____ 150 τηλεπικοινωνιακοί δορυφόροι θα βρίσκονται σήμερα σε τροχιά γύρω από τη Γη και θα μεταδίδουν _____ σπουδαίο συμβαίνει και στο πιο απομακρυσμένο μέρος του κόσμου.

πληροφορίες από το βιβλίο *Επικοινωνία*, εκδ. ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ, Αθήνα, 2001

3

Επικοινωνία, εκδ. ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ, Αθήνα, 2001

Θα σε δω στο τηλέφωνο!

Όταν καλείς κάποιον με το εικονοτηλέφωνό σου στο δικό του εικονοτηλέφωνο, μπορείς όχι μόνο να τον ακούσεις αλλά και να τον δεις. Χάρη σε μια ειδική τηλεοπτική κάμερα, η εικόνα στέλνεται ως ηλεκτρικό σήμα μέσω ενός καλωδίου, όπως ακριβώς και η φωνή στο συνηθισμένο τηλέφωνο. Η εικόνα εμφανίζεται σε μια μικρή οθόνη σαν αυτήν της τηλεόρασης.

- ▶ Βρείτε στο παραπάνω κείμενο και υπογραμμίστε τις λέξεις που έχουν σαν πρώτο συνθετικό το *ηλε-*. Οι λέξεις που είναι σύνθετες με το *ηλε-* είτε έχουν την έννοια της μεγάλης απόστασης είτε έχουν σχέση με την τηλεόραση.
- ▶ Γίνετε και εσείς εφευρέτες και κατασκευάστε τις συσκευές σας από τις παρακάτω λέξεις βάζοντας σαν α΄ συνθετικό το *ηλε-*.

όραση, φωνή, γράφω, χειρίζομαι, σκοπώ (= παρατηρώ προσεκτικά)

- ▶ Διαγράψτε από τις παρακάτω λέξεις αυτές που δεν έχουν σχέση με τη λέξη «τηλεόραση»: τηλεγράφημα, τηλεπεριοδικό, τηλεκατευθυνόμενος, τηλεκάρτα, τηλεχειριστήριο, τηλεπαιχνίδι, τηλεπαρουσιαστής, τηλεπικοινωνία, τηλεσκόπιο, τηλεθεατής.
- ▶ Σκεφτείτε για λίγο πότε χρησιμοποιούμε τη λέξη «τηλεκατευθυνόμενος» και κατόπιν γράψτε ένα μικρό κείμενο 100-150 λέξεων που να έχει σχέση με αυτή τη λέξη.

Μια παράξενη παραγγελία

1

Η ιστοσελίδα του σχολείου σας έχει ένα αφιέρωμα στην τεχνολογία. Κάθε τάξη θα ασχοληθεί με ένα ξεχωριστό θέμα. Η τάξη σας διάλεξε να ασχοληθεί με το θέμα «Οι μηχανές στη ζωή μας». Καθένας από εσάς πρέπει να περιγράψει το μηχανήμα που του έχει κάνει ιδιαίτερη εντύπωση με όσο το δυνατόν περισσότερες λεπτομέρειες. Όλα τα κείμενα θα δημοσιευτούν στην ιστοσελίδα.

Οι παρακάτω ερωτήσεις θα σας βοηθήσουν να οργανώσετε καλύτερα το γραπτό σας.

- ▶ Πού είδες για πρώτη φορά αυτό το μηχανήμα και πότε;
- ▶ Ποιο είναι το σχήμα και το μέγεθός του;
- ▶ Ποια είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του;
- ▶ Τι ακριβώς μπορεί να κάνει;
- ▶ Μπορεί κάποιος να το χρησιμοποιήσει εύκολα;
- ▶ Ποιο περιστατικό σε συνδέει με αυτό το μηχανήμα;
- ▶ Τι σε εντυπωσίασε σε αυτό το μηχανήμα;

Μην ξεχνάτε ότι όλα τα κείμενα θα δημοσιευτούν στην ιστοσελίδα. Γι' αυτό πρέπει να είστε ιδιαίτερα προσεκτικοί με το περιεχόμενο και την εμφάνιση του γραπτού σας.

Αξιολογώ το γραπτό μου

1. Περιέγραψα με λεπτομέρειες το μηχανήμα;
2. Έγραψα πώς και γιατί το χρησιμοποιούμε;
3. Χρησιμοποίησα επίθετα στην περιγραφή μου;
4. Έκανα παραγράφους;
5. Έψαξα στο λεξικό μου για την ορθογραφία δύσκολων λέξεων;
6. Μήπως έγραψα πολλές φορές τις ίδιες λέξεις;
7. Χρησιμοποίησα σωστά τα σημεία στίξης;

2

Διαλέξτε, από την παρένθεση, τον σύνδεσμο που ταιριάζει και συνδέστε τις παρακάτω προτάσεις, κάνοντας τις κατάλληλες αλλαγές. Κάθε σύνδεσμος να χρησιμοποιείται μόνο μια φορά:

(μα, ούτε, όμως, αλλά)

α) Αν δεν ανακάλυπταν τη συσκευή του φαξ, δε θα μπορούσαμε να στέλνουμε στιγμιαία μέσα από την τηλεφωνική γραμμή χαρτιά. Δε θα μπορούσαμε να στέλνουμε στιγμιαία μέσα από την τηλεφωνική γραμμή εικόνες. Δε θα μπορούσαμε να στέλνουμε στιγμιαία μέσα από την τηλεφωνική γραμμή σχέδια.

.....

.....

.....

β) Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές είναι γρήγοροι και θυμούνται πολλά. Το μόνο που μπορούν να κάνουν είναι να ακολουθούν τις οδηγίες που τους δίνει ο άνθρωπος.

.....

.....

.....

γ) Είχα ακούσει πολλά για την καινούρια οθόνη και τις ταινίες που προβάλλει το Πλανητάριο. Όταν το επισκέφτηκα και παρακολούθησα μια ταινία, έμεινα με το στόμα ανοικτό.

.....

.....

.....

δ) Το πρώτο ραδιόφωνο κατασκευάστηκε από τον Χάινριχ Χερτζ στα 1887. Πατέρας του ραδιοφώνου θεωρείται ο Γουλιέλμος Μαρκόνι.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Επικοινωνία, εκδ. ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ, Αθήνα, 2001

3

Το αναψυκτικό χρεώνεται **αι** στον λογαριασμό του κινητού σας. Εσείς χρεώνετε **ε** τον λογαριασμό του κινητού σας για κάθε κλήση ή μήνυμα.

- Υπογραμμίστε το ρήμα στις παραπάνω προτάσεις. Τι παρατηρείτε;

Τα ρήματα που τελειώνουν σε **-ται** (τε) γράφονται με **αι** στον ενικό αριθμό και με **ε** στον πληθυντικό.

- Συμπληρώστε τώρα στο παρακάτω κείμενο τις καταλήξεις των ρημάτων που λείπουν για να διαβάσετε πώς λειτουργεί ένα «συνθησιμένο» αυτόματο μηχάνημα που πουλάει αναψυκτικά.

Πρώτα απ' όλα, μη νομίζετε ότι επειδή το μηχάνημα είναι αυτόματο λειτουργεί από μόνο του! Όποιος θέλει να αγοράσει αναψυκτικό χρειάζετ_ χρήματα. Το μηχάνημα αυτό συνήθως δέχετ_ κέρματα. Εσείς, αφού ρίξετ_ στον κερματοδέκτη το ποσό που πρέπει, πατήστ_ τα κατάλληλα πλήκτρα. Το μηχάνημα επεξεργάζετ_ τις πληροφορίες που του δώσατ_ και το αναψυκτικό που παραγγείλατ_ εμφανίζετ_ έτοιμο να σας δροσίσει. Τέτοια μηχανήματα μπορείτ_ να βρείτ_ σε σταθμούς λεωφορείων και τρένων, αεροδρόμια και αλλού.

Προσοχή όμως! Για να μην πάθετ_ ό,τι έπαθε και ο άνθρωπος της ιστορίας μας, το πρώτο πράγμα που πρέπει να κάνετ_ είναι να διαβάσετ_ προσεκτικά τις οδηγίες χρήσης του μηχανήματος.

Το διαδίκτυο

Διαδίκτυο; Ναι!
Αλλά με προσοχή

Ωφέλιμες πληροφορίες για τα παιδιά

Με τον ίδιο τρόπο που συμφωνήσατε με τους γονείς σας να κοιτάζετε δεξιά και αριστερά όταν διασχίζετε έναν δρόμο και να μην μπαίνετε σε αυτοκίνητα αγνώστων, με τον ίδιο τρόπο θα πρέπει να συμφωνήσετε να ακολουθήσετε μερικούς κανόνες για την ασφάλειά σας όταν βρίσκεστε στη λεωφόρο του διαδικτύου.

- ▶ Ποτέ μη δίνετε το όνομά σας, τη διεύθυνσή σας, τη διεύθυνση και το όνομα του σχολείου σας, το τηλέφωνό σας, φωτογραφίες σας σε αγνώστους που συναντάτε στο διαδίκτυο, ακόμη και αν σας το ζητήσουν επίμονα.
- ▶ Μην ανοίξετε ή δεχθείτε ηλεκτρονικά μηνύματα που προέρχονται από άτομα που δε γνωρίζετε ή δεν εμπιστεύεστε. Ακόμη και οι έμπειροι επαγγελματίες ακολουθούν αυτό τον απλό κανόνα!
- ▶ Μη δίνετε τα συνηματικά σας που χρησιμοποιείτε στον υπολογιστή σας σε κανέναν εκτός από τους γονείς σας. Είναι σαν το κλειδί του σπιτιού σας: δε θα το δανείζατε σε κανέναν.
- ▶ Μην εμπιστεύεστε όλα όσα διαβάζετε στο διαδίκτυο.

<http://www.safeline.gr/>, διασκευή, πρόσβαση 20/11/2010

1

Όταν τα παιδιά ζήτησαν από τους γονείς τους να συνδέσουν τον υπολογιστή τους στο διαδίκτυο, έγινε μεγάλη συζήτηση στο σπίτι.

Η μητέρα λέει ότι τα παιδιά δεν πρέπει να επισκέπτονται καθόλου το διαδίκτυο, γιατί υπάρχουν πολλοί κίνδυνοι γι' αυτά στις διάφορες τοποθεσίες του. Ο πατέρας αντίθετα υποστηρίζει ότι στο διαδίκτυο βρίσκει κανείς πληροφορίες για οτιδήποτε, παίζει ευχάριστα παιχνίδια, ακούει την αγαπημένη του μουσική.

- ▶ Εσείς τι γνώμη έχετε για το διαδίκτυο; Έχετε ποτέ περιπλανηθεί στις σελίδες του; Αν ναι, για ποιο λόγο; Συμφωνείτε με την άποψη του πατέρα ή της μητέρας;
- ▶ Πάρτε μέρος και εσείς στη συζήτηση της οικογένειας για το διαδίκτυο. Το παραπάνω κείμενο «Ωφέλιμες πληροφορίες για τα παιδιά» θα σας βοηθήσει να υποστηρίξετε την άποψή σας με επιχειρήματα.

Όταν συζητάτε και θέλετε να υποστηρίξετε την άποψή σας με επιχειρήματα:

- ▶ Βάζετε σε μια σειρά τις σκέψεις σας δικαιολογώντας κάθε φορά τις απόψεις σας. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τους συνδέσμους **«γιατί, αφού, επειδή»**.
- ▶ Για να συνδέσετε τις απόψεις σας, χρησιμοποιείτε φράσεις και λέξεις όπως: **επιπλέον, εκτός από αυτά, άρα, διότι, δεν αποκλείεται να...**
- ▶ Ακούτε με προσοχή τα επιχειρήματα του συνομιλητή σας και προσπαθείτε να τον πείσετε για τη δική σας γνώμη. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τις φράσεις: **νομίζω ότι, καλά όσα λες αλλά, άμα... τότε κ.ά.**

Γράψτε τώρα το πιο πειστικό σας επιχείρημα.

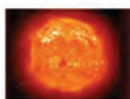

2

Διευθύνσεις από το Ίντερνετ

- ▶ Εδώ βρίσκονται επιλεγμένες σελίδες για παιδιά. Πληκτρολογήστε: **www.e-yliko.gr/dimlinks.htm** και... καλό σερφάρισμα!
- ▶ Στην ώρα του μαθήματος των Αγγλικών επισκεφτείτε την ηλεκτρονική διεύθυνση **www.nasa.gov/audience/forkids/home/index.html** για να μάθετε:
  - ✿ για τον «μεγάλο γαλάζιο βόλο» που ζούμε,
  - ✿ πώς είναι το ηλιακό μας σύστημα και από τι είναι φτιαγμένο ένα αστέρι,
  - ✿ την ιστορία των ρομπότ και
  - ✿ για να ζωγραφίσετε ένα διαστημικό λεωφορείο.

Το Εργαστήριο της Γλώσσας

1

Ανακάλυψη ή εφεύρεση; Συμπληρώστε τα κενά με τη λέξη που ταιριάζει στον κατάλληλο τύπο.

Η ..... του τροχού στη Μεσοποταμία γύρω στο 3500 π.Χ. άλλαξε τη ζωή των ανθρώπων.

Πολλές ....., όπως η ..... της φωτιάς, οφείλονται σε τυχαία γεγονότα.

Ο Αρχιμήδης ήταν από τους μεγαλύτερους ..... της αρχαιότητας.

Η ..... της Αμερικής έγινε από τον Χριστόφορο Κολόμβο το 1492.

Μια από τις σημαντικότερες ..... του 20ού αιώνα είναι οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές.

Φαίνεται πως οι Κινέζοι είχαν ..... την τυπογραφία πριν από τον Γουτεμβέργιο.

2

Συμπληρώστε τα κενά με τα ρήματα της παρένθεσης σε έναν από τους μελλοντικούς χρόνους και διαβάστε για το μέλλον του διαδικτύου.

Αργά ή γρήγορα, το διαδίκτυο ..... (γίνομαι) ένα ακόμα αγαθό, όπως το τηλέφωνο και το τρεχούμενο νερό. .... (υπάρχω) τηλεοράσεις και κινητά τηλέφωνα συνέχεια συνδεδεμένα με το διαδίκτυο. Τα τηλεοπτικά προγράμματα ..... (μεταδίδομαι) από ιστοσελίδες. Όλο και περισσότεροι άνθρωποι ..... (δουλεύω) μακριά από τον τόπο εργασίας τους μέσω του διαδικτύου. Μέχρι το τέλος της επόμενης δεκαετίας, το διαδίκτυο ..... (αλλάζω) εντελώς τον τρόπο με τον οποίο ..... (σκέφτομαι).
..... (ζω) λοιπόν εμείς καλά και το διαδίκτυο καλύτερα.

3

Συνδέστε τις παρακάτω προτάσεις με τους κατάλληλους συνδέσμους που είναι στην παρένθεση:

(και, αλλά, ούτε... ούτε, όμως)

Οι άνθρωποι, πριν ανακαλύψουν τη φωτιά, δεν μπορούσαν ..... να ζεσταθούν ..... να μαγειρέψουν την τροφή τους. Η χρήση της φωτιάς βοήθησε τον άνθρωπο να αλλάξει το περιβάλλον του ..... να καλυτερέψει τη ζωή του. Την είχαν, λοιπόν, μεγάλη ανάγκη, ... δεν ήταν εύκολο να την εξασφαλίσουν. Έπρεπε να την πάρουν έτοιμη από τη φύση (ηφαίστεια, πυρκαγιές). Αργότερα, βρήκαν τρόπο να ανάβουν φωτιά με το χτύπημα της τσακμακόπετρας, ... η τσακμακόπετρα δε βρισκόταν σε πολλά μέρη.

Το Εργαστήρι της Γλώσσας

4

Σχηματίστε τις ενεργητικές και παθητικές μετοχές των ρημάτων σύμφωνα με το παράδειγμα προσέχοντας την ορθογραφία.

Ρήμα	Ενεργητική μετοχή	Παθητική μετοχή
φορτώνω	φορτώνοντας	φορτωμένος, -η, -ο
οδηγώ		
κόβω		
καλύπτω		
ωφελώ		
πεινώ		
ανάβω		
τρίβω		
ανοίγω		
αλείφω		

5

Συμπληρώστε τις προτάσεις με τις αναφορικές αντωνυμίες που βρίσκονται στην παρένθεση χρησιμοποιώντας μια φορά την καθεμία. Έτσι, θα μάθετε περισσότερα για τους πρώτους υπολογιστές:

(που, ο οποίος, όποιος, όσος, ό,τι)

Διαβάζοντας για την ιστορία των υπολογιστών μαθαίνουμε ότι οι πρώτοι υπολογιστές δεν μπορούσαν να κάνουν ..... ένας σύγχρονος υπολογιστής. Είχαν τόσες δυνατότητες ..... και οι σημερινές αριθμομηχανές. Το μόνο ..... μπορούσαν να κάνουν ήταν αριθμητικές πράξεις. Αυτό όμως ήταν σημαντικό για ..... επιστήμονα ήθελε να κάνει γρήγορα υπολογισμούς ..... θα ήθελε μια ολόκληρη ζωή αν τους έκανε με το χέρι.

16

Ενότητα

Ταξίδια στην Ελλάδα

Το παραδεισένιο Πήλιο

1

Ο συγγραφέας του κειμένου «Το παραδεισένιο Πήλιο» Κώστας Ουράνης περιγράφει τη διαδρομή με τρένο από τον Βόλο στις Μηλιές.

Περιγράψτε κι εσείς μια όμορφη διαδρομή που έχετε κάνει με ένα πλοίο, τρένο, λεωφορείο, αεροπλάνο ή αυτοκίνητο και σας είχε εντυπωσιάσει.

Η Ραλλού θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα το γραπτό σας.

- ▶ Πώς και πότε κάνατε αυτή τη διαδρομή;
- ▶ Από πού ξεκινήσατε και ποιος ήταν ο προορισμός σας;
- ▶ Ήταν άλλα πρόσωπα μαζί σας;
- ▶ Τι είδατε και τι ακούσατε σ' αυτή τη διαδρομή;
- ▶ Ποιους συναντήσατε;
- ▶ Συνέβη κάποιο περιστατικό στη διάρκεια της διαδρομής που θα θέλατε να διηγηθείτε;
- ▶ Τι σκεφτήκατε και τι αισθανθήκατε κατά τη διάρκεια του ταξιδιού;

• Να θυμάστε να επιλέξετε τα κατάλληλα επίθετα για την περιγραφή σας.

Στο γραπτό σας να μη γράψετε τ' όνομά σας. Αφού τελειώσετε την περιγραφή σας, χωριστείτε σε ομάδες και ανταλλάξτε τα γραπτά σας.

Η Ραλλού θα σας βοηθήσει να αξιολογήσετε το γραπτό του συμμαθητή σας με τις παρακάτω ερωτήσεις.

Αξιολογώ το γραπτό μου

1. Περιέγραψε με λεπτομέρειες τη διαδρομή;
2. Χρησιμοποίησε επίθετα στην περιγραφή του;
3. Ξεχωρίζουν οι παράγραφοι στο κείμενό του;
4. Πρόσεξε την ορθογραφία των λέξεων;
5. Μήπως έγραψε πολλές φορές τις ίδιες λέξεις;
6. Χρησιμοποίησε σωστά τα σημεία στίξης;
7. Έχει ενδιαφέρον η περιγραφή του;

Αφού κάνετε τις απαραίτητες διορθώσεις, σκεφτείτε και προσπαθήστε να προτείνετε στο τέλος του κειμένου τρόπους με τους οποίους το γραπτό θα μπορούσε να γίνει πιο ενδιαφέρον.

Όταν ολοκληρώσετε την αξιολόγηση των γραπτών, επιλέξτε ένα γραπτό και παρουσιάστε το στην τάξη.

2

Το ταξίδι με το τρένο συνεχίζεται και ο συγγραφέας περιγράφει τη στιγμή που φτάνουν στις Μηλιές. Για την περιγραφή του χρησιμοποιεί επίθετα και μετοχές.

► Υπογραμμίστε τα επίθετα και κυκλώστε τις μετοχές στο παρακάτω κείμενο.

Μια τελευταία ρεματιά, η ωραιότερη και μεγαλύτερη, με νερά που κυλούν αφρισμένα και βουερά μέσα από μεγάλες πέτρες και να μαστε στον μικρό σταθμό των Μηλιών, που τον σκιάζουν πανύψηλα, αιωνόβια δέντρα. Οι Μηλιές δεν έχουν μόνο το όνομα, είναι και γεμάτες ανθισμένες μηλιές. Οι μηλιές υψώνουν τους κατάλευκους κλώνους τους στα χωράφια, πάνω από τους τοίχους των αυλών, δίνοντας παντού έναν γιορταστικό τόνο. Τα σπίτια του χωριού είναι καθαρά και περιποιημένα. Οι πλακοστρωμένες στέγες τους γυαλίζουν σαν ασήμι στον ήλιο κι από τις μισάνοιχτες πόρτες τους βλέπουμε τις πεντακάθαρες αυλές, γεμάτες γλάστρες με βιολέτες, γαρίφαλα και ζουμπούλια που ευωδιάζουν.

► Γράψτε τώρα τα επίθετα και τις μετοχές και στα τρία γένη τους:

Επίθετα: τελευταίος, -α, -ο, _____

_____

_____

_____

Μετοχές: αφρισμένος, -η, -ο, _____

_____

_____

3

Εντυπωσιαστήκατε από την περιγραφή του Πηλίου και θέλετε και εσείς να επισκεφτείτε το όμορφο βουνό. Βρείτε στον χάρτη της Ελλάδας πού βρίσκεται το Πήλιο και συζητήστε με την ομάδα σας με ποιον τρόπο θα μπορούσατε να το επισκεφτείτε.

Η Ρόδος

1

Οι Ιππότες της Ρόδου

Το τάγμα των Ιπποτών του Αγίου Ιωάννου ιδρύθηκε τον 11ο αιώνα για τη φύλαξη του Πανάγιου Τάφου και την προστασία των προσκυνητών της Ιερουσαλήμ. Αργότερα έγινε στρατιωτικό τάγμα που το διοικούσε ο Μεγάλος Μάγιστρος, ο οποίος εκλεγόταν ισόβια. Το τάγμα ήταν χωρισμένο σε επτά Γλώσσες (εθνικές ομάδες): Γαλλίας, Ιταλίας, Αγγλίας, Γερμανίας, Προβηγκίας, Ισπανίας και Ωβέρνης. Κάθε Γλώσσα προστάτευε ένα τμήμα των τειχών.

- ▶ Τι ήταν ένας ιππότης; Τι φορούσε; Πού ζούσε; Τι άλλο ξέρετε εσείς για τους ιππότες;
- ▶ Η ιστορία της Ρόδου είναι σίγουρα μεγάλη, αλλά και η ιστορία του τόπου σας επίσης. Ψάξτε για τα ίχνη της ιστορίας στον τόπο όπου ζείτε. Επισκεφτείτε το κάστρο, τα ερείπια και ό,τι άλλο αναφέρεται στα παλαιότερα χρόνια και έχει σχέση με την ιστορία του τόπου σας.
- ▶ Οργανώστε μια αναπαράσταση ενός ιστορικού γεγονότος ή κάποιου παλιού έθιμου της περιοχής σας.

Τα ελληνικά νησιά, εκδ. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, Αθήνα, 1998

2

Φτιάξτε έναν απλό χάρτη της γειτονιάς, της συνοικίας ή της περιοχής σας. Σχεδιάστε τους κύριους δρόμους, κτίρια που ξεχωρίζουν, πλατείες, φυσικά τοπία (βουνά, ποτάμια, λίμνες κ.ά.). Σημειώστε πάνω στον χάρτη με σύμβολα ή εικόνες όλα όσα έχουν ιδιαίτερη σημασία για τους κατοίκους και τους επισκέπτες. Επικοινωνήστε μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου με συμμαθητές σας από άλλα μέρη της Ελλάδας για να ανταλλάξετε πληροφορίες σχετικές με τους τόπους σας.

3

Επισκεφτήκατε το δάσος των Πεταλούδων στη Ρόδο και θέλετε να στείλετε μια ταξιδιωτική κάρτα σε έναν φίλο σας. Παρατηρήστε με προσοχή το μπροστινό μέρος της κάρτας, θυμηθείτε κάποιες πληροφορίες από τον χάρτη και γράψτε στο πίσω μέρος της κάρτας ένα σύντομο κείμενο.

Η ταξιδιωτική κάρτα είναι μια εικονογραφημένη κάρτα που τη χρησιμοποιούμε για να στείλουμε νέα μας σε φίλους ή συγγενείς όταν βρισκόμαστε σε κάποιο ταξίδι.

Τι πρέπει να προσέχουμε όταν γράφουμε μια ταξιδιωτική κάρτα:

- ▶ Επειδή συνήθως την κάρτα τη στέλνουμε χωρίς φάκελο, πρέπει στο δεξιό μέρος της κάρτας να γράψουμε τη διεύθυνση του παραλήπτη και να κολλήσουμε ένα γραμματόσημο.
- ▶ Να είναι οι προτάσεις μας σύντομες.
- ▶ Να περιέχει η κάρτα πληροφορίες για τον τόπο όπου βρισκόμαστε.
- ▶ Να είναι το ύφος μας ευχάριστο και φιλικό.

ΕΛΛΑΔΑ - GREECE - GRÈCE - GRIECHENLAND - GRECIA

ΡΟΔΟΣ — Πενταλόβος
RHODES — Butterflies
RODI — Farfalle
RHODES — Papillons
RHODOS — Schmetterlinge

PRINTED IN GREECE. tel 5752076

ΜΙΧΑΛΗΣ ΕΜΜ. ΑΡΦΑΡΑΣ - ΕΚΔΟΣΕΙΣ - «ΗΒΟΣ»

Ταξιδιωτικές εντυπώσεις

1

Ταξιδεύετε συχνά; Κρατάτε ημερολόγιο με τις ταξιδιωτικές σας εντυπώσεις; Αν όχι, είναι καιρός να αρχίσετε! Είναι πολύ συγκινητικό να διαβάζετε μετά από χρόνια πώς περάσατε, τι είδατε σε κάποιο ταξίδι σας. Η Ραλλού θα σας βοηθήσει να γράψετε στο τετράδιό σας ένα ημερολόγιο για ένα ταξίδι που κάνατε.

Πότε και πού κάνατε αυτό το ταξίδι;
Ποιο μέσο χρησιμοποιήσατε (αυτοκίνητο, πλοίο, αεροπλάνο, τρένο);
Ποιοι σας συνόδευσαν στο ταξίδι σας;
Γράψτε λίγα λόγια για την ιστορία του τόπου.

Πού πήγατε; Ποια μέρη επισκεφτήκατε;
Τι σας εντυπωσίασε;
Ποιες εικόνες και ποιους ήχους από αυτό το μέρος κρατήσατε σαν ξεχωριστή ανάμνηση;
Ποια ήταν τα συναισθήματα που είχατε κατά τη διάρκεια αυτού του ταξιδιού;

- ✿ Όταν κρατάτε ταξιδιωτικό ημερολόγιο, δε χρειάζεται να γράφετε κάθε μέρα αλλά τις ημέρες που έχετε να γράψετε κάτι ενδιαφέρον.
- ✿ Για να γίνει η περιγραφή σας πιο ζωντανή, χρησιμοποιήστε επίθετα, ασύνδετα σχήματα, διαφορετικά σημεία στίξης, λέξεις και εκφράσεις, όπως: ύστερα, μετά, κατόπιν, στη συνέχεια κτλ.

Αξιολογώ το γραπτό μου

1. Έγραψα για τα μέρη που επισκέφτηκα τις ημέρες του ταξιδιού μου;
2. Περιέγραψα με λεπτομέρειες ό,τι μου έκανε εντύπωση;
3. Χρησιμοποίησα επίθετα στην περιγραφή μου;
4. Έκανα παραγράφους;
5. Έψαξα στο λεξικό μου για την ορθογραφία δύσκολων λέξεων;
6. Χρησιμοποίησα ασύνδετα σχήματα για μην είναι κουραστική η περιγραφή μου;

2

Στις ταξιδιωτικές εντυπώσεις του συγγραφέα διαβάσαμε: «Το πλοίο παράπλεε για **πολλή** ώρα τη Σύρο πριν φτάσει στη Μύκονο. Ο **πολύς** αέρας, που σπκώθηκε ξαφνικά, δυνάμωσε λίγο πριν μπούμε στο λιμάνι της Μυκόνου. Η πεντακάθαρη εικόνα του νησιού, με τα **πολλά** κατάλευκα σπιτάκια και τις **πολλές** του εκκλησιές, με ξεκούρασαν αμέσως».

Όταν περιγράφουμε ένα ταξίδι, χρησιμοποιούμε συχνά το επίθετο ο πολύς - η πολλή - το πολύ. Θυμηθείτε πώς κλίνεται το επίθετο ο πολύς - η πολλή - το πολύ:

	Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
Ονομ.	ο πολύς	η πολλή	το πολύ	οι πολλοί	οι πολλές	τα πολλά
Γεν.		της πολλής		των πολλών	των πολλών	των πολλών
Αιτ.	τον πολύ	την πολλή	το πολύ	τους πολλούς	τις πολλές	τα πολλά

Συμπληρώστε σωστά το επίθετο ο πολύς - η πολλή - το πολύ και διαβάστε κάποιες ταξιδιωτικές εντυπώσεις του συγγραφέα.

- ❁ Οι κήποι στα χωριουδάκια της Λευκάδας την άνοιξη είναι σκεπασμένοι με ..... και ευωδιαστά λουλούδια και μοιάζουν με πολύχρωμο χαλί.
- ❁ Ο Ταΰγετος, έτσι που το ..... φως από το χιόνι και τους πάγους αστράφτει πάνω του, είναι ένα ονειρεμένο τοπίο.
- ❁ Περπατήσαμε με τον ..... κόσμο στα μινωικά ανάκτορα της Κνωσού, ακούσαμε ..... μαντινάδες και νιώσαμε τη λεβεντιά των Κρητικών.

3

Η Ραλλού ξέρει ότι οι μαθητές συχνά μπερδεύουν το επίθετο **πολλή** και το ποσοτικό επίρρημα **πολύ**. Διαβάστε, λοιπόν, με προσοχή τις συμβουλές της.

Το επίθετο **πολλή** συνοδεύει τα θηλυκά ουσιαστικά, π.χ. Δε μ' αρέσει να ταξιδεύω όταν κάνει **πολλή** ζέστη.

Η λέξη **πολύ** είναι επίρρημα όταν απαντάει στην ερώτηση «πόσο;» και συνοδεύει πάντα το ρήμα, π.χ. Η επίσκεψη στον αρχαιολογικό χώρο της Ολυμπίας μ' άρεσε **πολύ**.

Συμπληρώστε σωστά τώρα **πολλή** ή **πολύ** για να διαβάσετε τις εντυπώσεις ενός ξένου ταξιδιώτη από την επίσκεψή του στο νησί της Ρω.

Ο βαρκάρης με ..... προσοχή πλησίασε το ακριτικό νησί της Ρω, που βρίσκεται κοντά στο Καστελόριζο. Μας είπε ότι δε θα μείνουμε για ..... αφού είναι ακατοίκητο και μας έδειξε με ..... συγκίνηση τη σημαία που κυμάτιζε σε έναν βράχο. Μας πληροφόρησε ότι για τριάντα τέσσερα χρόνια η Δέσποινα Αχλαδιώτου, η κυρά της Ρω, ύψωνε με ..... αγάπη κάθε μέρα τη γαλανόλευκη στο μικρό νησί. Τώρα δε μένει κανείς στο νησί. Ο ήλιος ήταν καυτός και δεν αργήσαμε ..... να επιστρέψουμε στο καΐκι. Αποχαιρετήσαμε το νησί και την κυρά του νιώθοντας μεγάλη χαρά που βρεθήκαμε εκεί.

4

Υπογραμμίστε τα ρήματα στο παρακάτω κείμενο. Γράψτε τα στην κατάλληλη στήλη και συμπληρώστε για το καθένα σε ποιο χρόνο, σε ποια έγκλιση, σε ποιο πρόσωπο, σε ποιον αριθμό και σε ποια φωνή βρίσκεται.

Η νύχτα είχε πέσει στη Μύκονο. Περιπλανηθήκαμε στα δρομάκια με τα πολύχρωμα μαγαζιά. Γευματίσαμε σε μια μικρή ταβέρνα δίπλα στο κύμα. Το φεγγάρι έλαμπε πάνω από τις άσπρες ταρατσες. Επιστρέψαμε στο πλοίο για να ξεκουραστούμε, γιατί την επόμενη μέρα είχαμε σχεδιάσει να ταξιδέψουμε στη Δήλο...

ρήμα	χρόνος	έγκλιση	πρόσωπο	αριθμός	φωνή

Άνοιξα του Αιγαίου τη θύρα

1

Ας ανοίξουμε και του Ιονίου τη θύρα!

Ρίξτε μια ματιά στον χάρτη και ανακαλύψτε τα νησιά του Ιονίου ή αλλιώς Επτάνησα. Τα ονόματά τους είναι κρυμμένα στο κρυπτόλεξο οριζόντια και κάθετα. Όταν τα ανακαλύψετε, γράψτε τα με μικρά γράμματα στις γραμμές κάτω από το κρυπτόλεξο.

Η	Κ	Μ	Υ	Τ	Ι	Λ	Π	Ν	Η	Ρ
Λ	Ε	Υ	Κ	Α	Δ	Α	Α	Υ	Φ	Ι
Ε	Ρ	Ο	Υ	Μ	Ε	Τ	Ξ	Η	Υ	Ο
Ι	Κ	Ε	Φ	Α	Λ	Λ	Ο	Ν	Ι	Α
Κ	Υ	Θ	Η	Ρ	Α	Ε	Ι	Δ	Θ	Ν
Ο	Ρ	Ψ	Α	Τ	Β	Κ	Ν	Ρ	Α	Ι
Ζ	Α	Κ	Υ	Ν	Θ	Ο	Σ	Ο	Κ	Τ
Ε	Υ	Φ	Ι	Α	Σ	Ι	Χ	Σ	Η	Ε

2

Εμπνευστείτε και εσείς από την ομορφιά ενός ελληνικού νησιού και γράψτε με την ομάδα σας ένα ποίημα με ευχάριστο και αστείο τρόπο, όπως η Θέτη Χορτιάτη.

Την ώρα της Μουσικής προσπαθήστε να βρείτε μια μελωδία και να διασκεδάσετε τραγουδώντας το ποίημά σας.

Το Εργαστήρι της Γλώσσας

1

Ταξιδέψτε σε διάφορα μέρη της Ελλάδας και συναντήστε τους κατοίκους τους. Γράψτε δίπλα πώς λέγονται:

Στη Ρόδο: _____ Ροδίτες _____, _____ Ροδίτισσες _____

Στα Γιάννενα: _____, _____

Στην Πάτρα: _____, _____

Στην Κέρκυρα: _____, _____

Στη Φλώρινα: _____, _____

Στο Μεσολόγγι: _____, _____

Στην Ξάνθη: _____, _____

Στη Μάνη: _____, _____

2

Διαγράψτε τα επίθετα που δε σχηματίζουν συγκριτικό και υπερθετικό βαθμό (παραθετικά).

δύσκολος	θαλασσινός	λεπτός	αγροτικός
πλαστικός	φτηνός	αυριανός	ευχάριστος
παχύς	βουνίσιος	κερκυραϊκός	φετινός
όμορφος	μάλλινος	μισός	πέτρινος

3

Συμπληρώστε τον πίνακα:

Ενικός αριθμός			
	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομ.	ο πολύς θόρυβος		
Γεν.			
Αιτ.			το πολύ νερό
Πληθυντικός αριθμός			
Ονομ.			
Γεν.			
Αιτ.		τις πολλές δουλειές	

Το Εργαστήρι της Γλώσσας

4

Συμπληρώστε τους βαθμούς των επιθέτων που λείπουν στον παρακάτω πίνακα:

Θετικός βαθμός	Συγκριτικός βαθμός	Σχετικός Υπερθετικός βαθμός	Απόλυτος Υπερθετικός βαθμός
ακριβός			
	μακρύτερος ή πιο μακρύς		
		ο δροσερότερος ή ο πιο δροσερός	
			σπουδαιότατος ή πολύ σπουδαίος

5

Συμπληρώστε τα γράμματα που λείπουν στις παρακάτω λέξεις και βάλτε τόνο όπου χρειάζεται:

ταξιδι__της

μαγ__τικός

αφρ__ζει

κατρακ__λούν

τελ__ότητα

ακρ__τ__ριο

βρ__ση

ατμόσφ__ρα

ξεδιπλ__νονται

πολ__χρωμα

περι__γ__ση

σ__γκ__ωνία

π__γές

ρ__άκια

αν__πόμ__να

ατέλ__ωτες

ευ__δίες

φ__ς

ν__σί

περ__πλανι__μαστε

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.

η γλώσσα

εργογλυφική / σφήν
3 ο γραφικός χαρακτήρας / τρόπος συγγραφής

μαθαίνω P19, P14β
σεις ή δεξιότητες: ~
ρεύν || έμαθα πολλή
γκεκρμένη γνώση: ~
θη μου (γ) απομνημο-
το ποίημα απέξω 2 δ
θα γραφή και ανάγν
(παροιμ.) μ' όποιον
μαθα θα μάθεις βλ.
κειώνου P11 1 (α)
μάθω τ. εφημερίδα
ποιον: ~ σική 2 (αμ)
πληροφ. 3 μελετώ (μ)
|| έμαθα ~ στα μαθ.
κρό κι όποιον στα μαθ.
θεια (βική 5 (μτφ.) η) α.
μαι κά κ.λπ.): ~ τονή 5
τον χαίπαγγέλλω εν-
Τώρα θ... ~ μινου, 3 (η)
που έχει τη σχετική πείρι-
κάτι: δεν είμαι ~ να με βρι-

γράφω P4 (κ. γράφων Μ)
(λόγ.) να/θα γραφώ) 1 (α)
ματα κ.λπ.) σε επιφάνει
ευανάγνωστα / στο τετρα-
γράφεις το όνομά σου; ||
γράφει ο πίνακας; (= τ
ΦΡ. **γράφω (κάποιον)** σ
απαξιώ να ασχοληθώ με
χτες έγραψα στους δικού-
γράφε μου δεν πρόκειται
μας γράφεις (ειρων. απο-
το): στο καλό και ~!

εφημερίδα (= αρθρο-
ρία σημειώνω μεγάλη
μουσική): ο Μπετόβεν
(γιε **δύο λέξεις τάξι**
ία ν λέω απε για να
νο) δεν μέλος: ~
ώπασε (ε)μαι σε
κό μέσο: ~
δι περιπτώσε το σπίτι σ
σποκαλύπτετάσεις: α
σίων που μη ΦΡ. ό,τι γρά-
εα ενόττητα να γίνει δε

να δυαδικά
ω, ε λέω. 1 (ii) (μτφ.) κοι-
δεν βάζω γλώσσα στο στόμ
λώσσα μου πάει ροδάνι / ψα
η γλώσσα (κάποιου) στάζει
καλοσύνη / κακεντρέχεια για κ
νεται η γλώσσα μου γίνεται

ανος (γ
λα δεν
τη που
αδίδουν
(η) γλώσσ
νθάνουσα
ω για αι

να
αυτές ου

ντ **γραφή** O13 1 (α) η αποτύπ
γει φάνεια με τη χρήση γρα
ποι και ανάγνωση (β) το γρά
σε φής ΦΡ. **στο κάτω-κάτω** τι
ναί θε σύστημα γραφής (σημ-
λ δής ~ || Γραμμική (γραφή) λ
ρας ή το προσωπικό ύφος
επί **δείγμα γραφής** βλ. λ. δείγ
την υ **επί λέξει** ακριβώς έτσι: μο
που ο **«λλο!»** (β) **με μια λέξη / μ**
κρισα) **δεν βγάζω λέξη** (i) δε
τος κά **«ατι (δ) μην πεις λέξη!** σ
Λούβ **λέξη (απ' το στόμα)** για
της Τ **οιος δεν μιλάει ή δεν σ**
3 εκ- **εκείνη** ακολουθία δυαδικών ψηφ
από τέ **αί** ο υπολογιστής ως μί
σουμ **λεξούλα** O4 κ. **λεξίδιο** O28

διαβάζω P11 1 (α) κατανοώ γρα
γνώση: ~ εφημερίδα (β) κατανοώ
νο: ~ μουσική 2 (αμετβ.) ξέρω α
διαβάζει 3 μελετώ (κυρ. για το
βοηθώ κάποιον στα μαθήματά τ
στη φυσική 5 (μτφ.) αντιλαμβάν
(σκέψεις κ.λπ.): ~ τον πόνο στο β
μερέα) **απαγγέλλω** ευχές για κά
γλώσσα

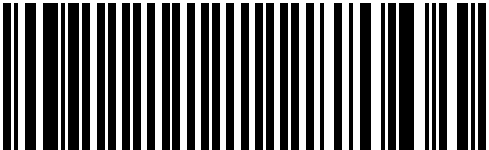
γ.) εν. γεν. γλώσσ
α, **πιότε δε**
νδιαφέ

τελής γλω
και στον
και μετά
διαβάζω κά
ρο νόημα όσα
για μετάφραση
του πρωτοτύπου
κ (β) **λέξη προς**
η κειμένων ~ (γ)
για την κατα
στε λέγεται κ
υο ~ ΦΡ. (α)

ν θα σε ανεχ
ς με λίγα λόγ
λύτως τίποτε
πορώ να διαβά
δεν του παίρν
εις στις οποίες
η **ΚΑΤΙ 3 ΠΛΗΡ**
ΕΧΕΙ ΤΟΤΗ ΟΥΜ

χρόνα με
Shop
lors

Κωδικός Βιβλίου: 0-10-0085
ISBN Set 978-960-06-2545-5
T.B' 978-960-06-2548-6

(01) 000000 0 10 0085 6

μήνες, με ρώ
οασμείο: «Σου εί- λω στη φιλι ινιαγό
έκείνη, ίσως νυ
παστικές σιν
ιδ. 77
This story
Uni